

INTERNET ÉS SZÓLÁSSZABADSÁG: A „FELEJTÉS” JOGA ÉS A „FELEDÉSBE MERÜLÉSHEZ” VALÓ JOG

NAV RATYIL Zoltán
egyetemi adjunktus (PPKE JÁK)

1. Bevezetés

2002-ben történt Kanadában, hogy egy tizenöt éves, némi túlsúllyal rendelkező középiskolás fiú – bizonyos *Ghyslain Raza*, akit viszont mindenki csak „*Star Wars Kid*”-ként ismert meg – a saját szórakoztatására az iskolai stúdióban egy videót készített magáról, amelyen egy golflabdák begyűjtéséhez használatos bottal hosszasan hadonászik, imitálva a *Star Wars* filmek lézerkard forgatásának koreográfiáit. A videó azonban véletlenül a stúdióban marad, s azt pár osztálytársa felfedezte, majd egyikük feltöltötte az internetre. Nem sokkal később annak már a szerkesztett változatai is elérhetőek voltak, zenével, fényekkel, szöveggel. 2006-ra a videót összességében közel kilencszázmillió ember látta.¹ Raza mellett népes rajongótábor kezdett kialakulni az interneten, sokan közülük aláírást is gyűjtöttek azért, hogy a fiú a *Star Wars* trilógia harmadik részében kapjon szerepet. Emellett persze szép számmal kapott negatív, sértő, gyalázkodó kritikákat is, minek következtében pszichiátriai kezelésre volt szüksége, kénytelen volt az iskolát otthagyni, és magántanulóként folytatni tanulmányait. A fiú szülei pert indítottak a videóval visszaélő osztálytársak ellen, de az ügy peren kívüli egyezséggel zárult. Az esetet vezető hírcsatornák követték figyelemmel világszerte.²

A „*Star Wars Kid*” videó azóta számtalan feldolgozást ért meg, és neves amerikai animációs és rajzfilmsorozatokban is adaptálták azt, Raza-t pedig számtalan talkshow-ba hívták vendégként, ő azonban nem keresi a nyilvánosságot, s nem is

¹ A videó azóta átkerült egy másik megosztó portálra: <http://www.youtube.com/watch?v=HPPj6viiBmU>

² Daniel J. SOLOVE: Speech, Privacy, and Reputation on the Internet. In: Saul LEVMORE – Matha C. NUSSBAUM (eds.): *The Offensive Internet. Speech, Privacy, and Reputation*. Cambridge, Harvard University Press, 2012. 15.

akar hírnevet magának továbbra sem.³ Felejténé, ami vele történt. Van-e joga a *felejtéshez*, s ahhoz, hogy mások is felejtsek őt el? Van-e joga ahhoz, hogy ne szembesüljön állandó jelleggel a múltban történt eseményekkel, s mások se szembesüljenek vele?

2. Az internet „nem felejt”?

Felejtés és emlékezés. Mindkettő pszichológiai képessége az embernek, ugyanakkor az ember az élete során jóval többet felejt, mint amennyi megmarad az emlékezetében. Az internet-használat elterjedése azonban e folyamatot megfordította, az internet mindenütt jelen van, nemcsak számítógépek, hanem okostelefonok és tabletek révén, s ehhez még az ún. keresőmotorok – például Google, Yahoo, Bing – folyamatos térhódításának jelensége is csatlakozik, amely lehetővé teszi bárkinek, hogy információkat gyűjtsön más személyekről.⁴ Ha tudni akarunk valakiről valamit, akkor megpróbáljuk elsőként az internetet használni célunk eléréséhez, magán-személyként, munkáltatóként vagy akár egy lehetséges párkapcsolat előtt.⁵ Korábban emberekkel kommunikáltunk, ha meg akartunk tudni valakiről valamit, most jobbra már gépekkel kommunikálunk.

A „felejtés” joga és a „feledésbe merüléshez” való jog (right to forget, right to be forgotten, right to oblivion) – mint az később kifejtésre kerül – egy lehetséges jogi válasz olyan potenciális személyiségi sérelmekre, amelyek az internet világában az egyénre vonatkozó vagy az egyén beazonosítását lehetővé tevő információkhoz való – s természetéből fakadóan meglehetősen gyors – hozzáféréstől következhetnek be.⁶

A digitális technológiák fejlődése alapvetően nem változtatja meg a szólásszabadság mibenlétét, de megváltoztatja azt a környezetet, amelyben az egyén a szólás szabadságát gyakorolja.⁷ Az internet a legdemokratikusabb médium, amelynek következtében igen széles körben van lehetőség részt venni a közösség ügyeiről szóló vitákban.⁸ Napjainkban az interneten elérhető digitalizált tartalom mennyisége robbanásszerűen megnőtt, amely a közösségi médián keresztül könnyen hozzáférhető, megtekinthető, megosztható, különböző eszközökre, táblagépekre, okostelefonokra, hordozható számítógépekre letölthető. Ebből viszont következik az is, hogy az internet átfogó, világméretű, egyetemesen hozzáférhető és kereshető információtö-

³ Jonathan L. ZITTRAIN: *The Future of the Internet – And How to Stop It*. New Haven & London, Yale University Press, 2008. 211–212.

⁴ Cláudio de Oliveira Santos COLNAGO: The right to be forgotten and the duty to implement oblivion: A challenge to both “old” and “new” Media. *Paper accepted for the Workshop 14 (New Challenges to the Freedom of the Media) of the World Congress of Constitutional Law 2014 – Oslo, Norway*. 7.

⁵ Meg Leta AMBROSE: You Are What Google Says You Are: The Right to be Forgotten and Information Stewardship. *International Review of Information Ethics*, 2012/17. 21., 22.

⁶ Uo. 21.

⁷ Jack M. BALKIN: Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society. *New York University Law Review*, 2004/79. 1., 2.

⁸ KOLTAY András: *A szólásszabadság alapvonalai – magyar, angol, amerikai és európai összehasonlításban*. Budapest, Századvég, 2009. 447.

meggé történő fejlődését a jogalkotóknak illetve a bírói gyakorlatnak is valamilyen módon követniük kell.⁹

Közhelyszerű állítás szerint az internet „nem felejt”. Ez azonban nem feltétlenül igaz, teljes mértékben esetleges ugyanis, hogy mikor, milyen információk maradnak fenn az egyén múltjából, s ezek honnak származnak, sérelmesek-e és milyen mértékben az egyénre nézve. A lehetőség viszont adott. Ebből fakad – ahogy azt a későbbiekben is látni fogjuk – egy alapvető probléma a „felejtés” jogával és a „feledésbe merüléshez” való joggal kapcsolatban, nevezetesen, hogy meg kellene tudni határozni a jog alapvető természetét, tartalmát, s alkalmazási kereteit.¹⁰

3. A „felejtés” jogának és a „feledésbe merüléshez” való jognak az alanyai

E területen arról van tehát szó, hogy a személy neve (képmása, egyéb személyiségjegye) valamilyen esemény kapcsán vagy körülmény folytán megjelenik, de kimondottan *online* tartalomról beszélünk, például egy folyóirat internetes kiadásáról. Tehát az egyes személyiségi jogok – különösen a magánélet védelme –, valamint a szólás szabadsága is kifejezetten az internet adta körülmények között igényel értelmezést, ami nem könnyű, hiszen a technikai lehetőségek – mintegy kikényszerített nyilvánossággént¹¹ – szinte kimeríthetetlen módon akadályozhatják egy személy magánéletének sérthetlenségéhez fűződő érdekét. Az „*online-magánszféra*” esetében ugyanis a személyes információk sokkal szélesebb körben érhetőek el, függetlenül attól, hogy az illető személy ezeket az őt érintő, s az ő beazonosítására alkalmas információkat szabad akaratából tette-e elérhetővé vagy sem.¹²

Ezen kívül a szólásszabadság is új köntösben tűnik fel, ha ugyanis elfogadunk egy olyan koncepciót, mely szerint az egyén korlátoktól mentesen megtilthatná a róla szóló – s rá nézve sérelmes vagy nem sérelmes – adatok, információk összegyűjtését, felhasználását, feldolgozását, az vélhetően teljes mértékben kizárná a szólás szabadságát e téren.¹³ Mégis, e konkuráló jogosultságok között itt is szükség van valamiféle egysúly megeremtésére.¹⁴

Mennyiben korlátozhatja a „feledésbe merüléshez” való jog a média szabadságát, érte ez alatt a hagyományos elektronikus sajtó, de még inkább az újabb keletű online sajtó szabadságát? Sőt nemcsak a sajtó, hanem egyéb internetes tartal-

⁹ Jääskinen főtanácsnok indítványa a C-131/12. sz. ügyben (2013. június 25.), 27. pont.

¹⁰ AMBROSE i. m. 23.

¹¹ IVAN SZEKELY: The Right to Forget, the Right to be Forgotten. Personal Reflections on the Fate of Personal Data in the Information Society. In: Serge GUTWIRTH – Ronald LEENES – Paul De HERT – Yves Poullet (esd.): *European Data Protection: In Good Health?* Dordrecht–Heidelberg–New York–London, Springer, 2012. 352.

¹² ADAM THIERER: The Pursuit of Privacy in a World Where Information Control Is Failing. *Harvard Journal of Law & Public Policy*, 2013/36. 409., 410.

¹³ Uo. 424.

¹⁴ JEF AUSLOOS: The ‘Right to be Forgotten’ – Worth Remembering? *Forthcoming Computer Law & Security Review*, 2012/28. 143., 146.

mak – így weboldalak, blogok, közösségi hálók – is felvetik e problémát.¹⁵ Nem nehéz ugyanis elképzelni, hogy egy negatív – de valós, s nem becsületsértő – információhoz való hozzáférés adott esetben milyen hátrányos következményeket vonhat maga után: korlátozott munkalehetőségek, nehezen kialakítható személyes kapcsolatok, reputációs sérelmek, kedvezőtlen pszichés állapot stb.¹⁶

Alapvetően három személyi kört el kell határolni egymástól, akik a „felejtés” joga és a „feledésbe merüléshez” való jog szempontjából relevanciával bírnak:

- az *érintett személy*, akire tehát az információ vonatkozik, aki az alapján beazonosítható, felismerhető;
- az adott *weboldal üzemeltetője*, ahol a személyes adat, információ megjelenik (például sajtótermék online kiadása, Facebook, YouTube stb.);
- végül *harmadik fél weboldalainak* – például keresőmotor-szolgáltatóknak – működtetői, akik a más által feltöltött tartalmakat a saját felületükön linkelik, átveszik vagy mutatják be.¹⁷

Az internet elterjedését megelőzően a személy sokkal inkább volt abban a helyzetben, hogy a róla szóló információkat a nyilvánosság elől eltitkolja, és ehhez tulajdonképpen nem kellett egyebet tennie, mint nem foglalkozni ezekkel az információkkal. Akkor az ember még olyan egyszerű fizikai eszközökkel védhette magánszféráját, s zárhatta ki abból a nyilvánosságot, mint például ajtók, falak, ablakok.¹⁸ Az internet megjelenésével és használatának elterjedésével – különösen a közösségi hálók kialakulásával – mindez szinte teljesen összeomlott, s szinte lehetetlen határt vonni a magán és nyilvános szféra között.¹⁹

Egy információ adott esetben könnyedén megszerezhető az érintett személy névének egy internetes keresőmotorba – például a Google-ba – való bevitelével, és ez jelentősen hatékonyabbá teszi az ilyen adatok terjesztését, ugyanakkor az érintett személy számára sokkal zavaróbb, hiszen a keresőmotorok használhatók arra, hogy a személyről egy átfogó személyes profilt készítsenek.

4. A „felejtés” joga és a „feledésbe merüléshez” való jog, mint az adatvédelem eszközeinek hazája: Európa

Európában a személyiségi jogok és az adatvédelmi jog halmazán belül az emberi méltóságból levezethetően lehet e jelenséget értelmezni, a név, illetve a személy beazonosítását lehetővé tevő információ személyes adatnak minősül. A „felejtés” joga és a „feledésbe merüléshez” való jog – elnevezése is – *kontinentális* jogi kreáció.

A kifejezetten nevesített „feledésbe merüléshez” való jog francia eredetű (*le droit à l’oubli*), elsőként – úttörő jelleggel – a francia adatvédelmi biztos *Alex Türk* vetette fel

¹⁵ COLNAGO i. m. 1.

¹⁶ Robert Kirk WALKER: The Right to Be Forgotten. *Hastings Law Journal*, 2012/64. 257., 259.

¹⁷ Uo. 275.

¹⁸ Jacqueline D. LIPTON: Mapping Online Privacy. *Northwestern University Law Review*, 2010/104. 477., 486.

¹⁹ Uo. 487.

egy javaslatában, mely szerint egy nemzetközi bizottságot kellene felállítani, amely a beérkező kérelmek alapján esetről esetre mérlegelhetné, hogy egy adott információ, adat megjelenése sérti-e az illető emberi méltóságát vagy egyéb személyiségi jogait, s az eltávolítandó-e. A javaslat részletei azonban kidolgozatlanok maradtak.²⁰

4.1. Az Európai Unió adatvédelmi irányelve

Az Európai Unió tekintetében a legfontosabb kiindulási alapot biztosító joganyag az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK irányelve a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról.²¹ (Az Irányelvnek való megfelelést szolgálja hazánkban az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény.)

4.1.1. Az Irányelv fontosabb rendelkezési és a „felejtés”

Az Irányelv 1. cikke kapcsolatot teremt a *magánélet védelme* és a személyes adatok védelme között, s utóbbit a magánélet tiszteletben tartásához való jogból eredezteti.²² A 6. cikk a tagállamok számára előírja, hogy személyes adatok feldolgozását *tiszteségesen és törvényesen* kell végezni, azok gyűjtése csak meghatározott, egyértelmű és törvényes célból történhet. Ugyanakkor fontos kivétel, hogy a személyes adatok feldolgozása történelmi, statisztikai vagy tudományos célokra nem tekintendő jogellenesnek, amennyiben a tagállamok biztosítják a megfelelő garanciákat.²³ Az adatoknak a cél szempontjából pontosaknak, időszerűeknek, megfelelőeknek, relevánsnak kell lenniük, s nem lehetnek túlzott mértékűek. Ehhez kapcsolódóan pedig minden ésszerű intézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy a hibás vagy hiányos adatok, tekintettel gyűjtésük vagy további feldolgozásuk céljaira, törlésre vagy helyesbítésre kerüljenek. Továbbá tárolásuknak olyan formában kell történnie, amely az érintettek azonosítását csak az adatok gyűjtése vagy további feldolgozása céljainak eléréséhez szükséges ideig teszi lehetővé. A jogszabály 7. cikke rendelkezik arról, hogy főszabályként személyes adatot kezelni, feldolgozni az érintett személy *hozzájárulásával* lehet. A 9. cikk pedig a *szólásszabadság* vonatkozásában rögzít szabályt, amely alapján a tagállamok az irányelvtől eltérhetnek a személyes adatoknak újságírás, vagy irodalmi, illetve művészi kifejezés céljából történő feldolgozása esetén. Azonban ilyenkor is feltétel, hogy az eltérés a magánélet tiszteletben tartásához való jognak a szólásszabadságra vonatkozó szabályokkal való összeegyeztetéséhez szükséges.

Az Irányelv *nem nevesíti* a „feledésbe merüléshez” való jogot, csupán 12. cikkének b) pontja emeli ki, hogy az érintett személynek joga van az olyan adatok he-

²⁰ Jeffrey ROSEN: The Deciders: The Future of Privacy and Free Speech in the Age of Facebook and Google. *Fordham Law Review*, 2012/80. 1533. [a továbbiakban: ROSEN (2012a)]

²¹ A továbbiakban: Irányelv.

²² Vö. Infotv. 1. §.

²³ Vö. Infotv. 12–13. §.

lyesbítését, törlését vagy zárolását követelni, amelyek feldolgozása nem felel meg az Irányelv rendelkezéseinek; továbbá joga van kérni az adatokról tudomást szerző harmadik felek értesítését is minden ilyen helyesbítésről, törlésről vagy zárolásról.²⁴

4.1.2. *A Lindqvist-ügy: személyes adatok közlése az interneten*

Az Irányelvvel kapcsolatos, s témánk szempontjából az egyik kiinduló eset a *Lindqvist-ügy* volt, amelyben az Európai Unió Bírósága (Bíróság) 2003-ban hozott ítéletet.²⁵ Bodil Lindqvist asszony egy svédországi plébánián végzett önkéntes hitoktatói munkát. 1998-ban egy internetes oldalt hozott létre, célja tulajdonképpen csupán annyi volt ezzel, hogy az egyházközösséghez tartozó emberek bérmlásra való felkészítését elősegítse az információk interneten való megjelenítésével. A weboldal azonban Lindqvist asszonyról, a férjéről és 16 kollégájáról is tartalmazott információkat, adatokat, gyakran az illető személyek keresztnévét vagy teljes nevét is felfedve. Lindqvist asszony humoros stílusban festette le kollégái munkavégzését és szabadidős tevékenységüket, írt családi körülményeiről stb., de megemlítette például azt is, hogy egyik kollégájának megsérült a lába és betegszabadságon volt.²⁶ Megjegyzendő, hogy a közlés nem tartalmazott valótlan vagy becsületsértő megállapításokat.

Lindqvist asszonyt pénzbüntetéssel sújtották személyes adatok jogosulatlan kezeléséért, aki a döntés ellen a svéd legfelsőbb bírósághoz fordult, mely az eljárást felfüggesztette és az Európai Közösségek Bíróságától kért előzetes döntést.

A feltett kérdések arra vonatkoztak, hogy a Lindqvist asszony elleni vádban megfogalmazott cselekmények ellentétesek-e az adatvédelmi Irányelv rendelkezéseivel, melyek e tekintetben az egyének jogainak és szabadságainak ugyanolyan fokú védelmét hivatottak szolgálni valamennyi tagállamban. A Bíróság megállapította, hogy személyekre való hivatkozás az interneten, és név szerint vagy bármilyen más módon történő azonosításuk a személyes adatok részben vagy egészben automatizált eszközökkel történő kezelését képezi, így az Irányelv alapján az adott ügyben jogeltesnek minősül.

Ezzel a Bíróság *első ízben* döntött az interneten szereplő, s a személy beazonosítására alkalmas információk védelméről. Az eset kifejezetten az adatvédelem (személyes és különleges adatok) szempontjából volt jelentős, s noha a Bíróság nem említett döntésében a magánélet védelmét, azért jól látható az ügy tényállásából, hogy a közölt információk alapján beazonosítható személyek magánéletén esett csorba, amelyet jogi eszközökkel kellett helyrehozni.

4.2. Az Európai Unió adatvédelmi rendelettervezete

A fentiekben túlmenően sokkal inkább tulajdoníthatunk jelentőséget *Viviane Reding* javaslatának, aki az Európai Unió igazságügyi biztosaként és a Bizottság alelnö-

²⁴ Vö. Infotv. 14–19. §.

²⁵ C-101/01. sz., 2003. november 6-án hozott ítélet [EBHT 2003 I-12971].

²⁶ Tizzano főtanácsnok indítványa a C-101/01. sz. ügyben (2002. szeptember 19.), 17. pont.

keként egy 2012-ben tartott konferencián felvetette a „feledésbe merüléshez” való jog megalkotását, amely az Unió új adatvédelmi rendelettervezetéhez kapcsolódott.²⁷ Reding hangsúlyozta, hogy az Unió adatvédelmi Irányelve – amely jelenleg is hatályos – elavultnak tekinthető, jórészt azért, mert még 1995-ben alkották meg, tehát az internet-korszak előtt. Ahogy – ezzel összefüggésben – nyomatékosítani kívánta azt is, hogy minden személynek joga, s nem pusztán lehetősége kell legyen arra, hogy felépjen személyes adatainak kezelése, tárolása ellen, még akkor is, ha korábban ahhoz hozzájárult. Álláspontja szerint pedig mindez a magánélet eddig is létező védelmének az online tartalmakra vonatkozó hatékonyabb kiterjesztése lenne. A „feledésbe merüléshez” való jog ugyanakkor nem abszolút jogosultságként kerülne bevezetésre, nem jelenthetné a múlt teljes kitörlését, azt a szólásszabadsággal összefüggésben kellene a későbbiekben értelmezni.

Reding ezt követően benyújtotta *rendelettervezetét* az Unió adatvédelmi reformjára vonatkozóan, amely meglehetősen heves vitákat váltott ki.²⁸ Ez a jelenleg hatályos Irányelvhez hasonlóan kimondja, hogy a személyes adatok gyűjtése csak meghatározott, egyértelmű és törvényes célból történhet. A személyes adatoknak továbbra is pontosaknak és naprakészeknek, megfelelőeknek és relevánsaknak kell lenniük, és nem haladják meg a feldolgozás céljához szükséges legkisebb mértéket.²⁹

A Rendelettervezet már a preambulumban kiemeli a „feledésbe merüléshez” való jog jelentőségét, s 17. cikke *nevesíti és szabályozza* e jogot.³⁰ (Megjegyzendő, hogy a Rendelettervezet hivatalos magyar nyelvű fordítása nem a „feledésbe merüléshez való jog” kifejezést használja, hanem a „személyes adatok tárolásának megszüntetéséhez való jog” fordulatot.)

4.2.1. Az adattárolás megszüntetéséhez és a törléshez való jog

A Rendelettervezet alapján az érintett személynek joga lenne ahhoz, hogy követelje az adatkezelőtől³¹ a rá vonatkozó személyes adatok törlését, s megtiltsa minden to-

²⁷ Viviane REDING: *The EU Data Protection Reform 2012: Making Europe the Standard Setter for Modern Data Protection Rules in the Digital Age*. Innovation Conference Digital, Life, Design. Munich, 22 January 2012.

²⁸ *Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation)*. Brussels, 25.1.2012. – *Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról (Általános Adatvédelmi Rendelet)* (A továbbiakban: Rendelettervezet.)

²⁹ Rendelettervezet, 5. cikk.

³⁰ Megjegyzendő, hogy a rendelettervezet nem csupán a feledésbe merüléshez való jog miatt jelentős, hanem az adatvédelmi kérdéseknek az internet adta lehetőségek között egyre összetettebbé válása miatt is. Lásd részletesen Dr. DOMONKOS N. Márton: *Az EU új adatvédelmi szabályozása – avagy „keep bangin’ on the wall of Fortress Europe”*. http://www.jogiforum.hu/files/adatvedelem/Az_EU_uj_adatvedelmi_szabalyozasa.pdf. 1–2.

³¹ Adatkezelőnek minősül a Rendelettervezet 4. cikkének (5) bekezdése szerint az a természetes vagy jogi személy, hatóság, ügynökség vagy bármely más szerv, amely önállóan vagy másokkal együtt meghatározza a személyes adatok feldolgozásának céljait, feltételeit és módját. Vö. Infotv. 3. § 9. pont.

vábbi terjesztését. Külön hangsúlyozza a Rendelettervezet e jogosultság fontosságát akkor, ha az illető személy még *kiskorúsága* idején osztott meg valamilyen adatot magáról az interneten, amikor még nem feltétlenül volt tisztában cselekedetének veszélyeivel. A tárolás megszüntetésére és a törlésre a következő feltételek esetén kerülhetne sor:

- ha a személyes adat a továbbiakban már nem szükséges az adatkezelés eredeti céljának megvalósításához;
- ha az érintett visszavonja az adatkezeléshez eredetileg megadott hozzájárulását, vagy annak eredetileg meghatározott határideje lejárt;
- az érintett személy tiltakozik az adatkezelés ellen (például közérdekű feladat végrehajtása esetén, hivatali hatáskör gyakorlása esetén);
- vagy egyébként az adatkezelés nem felel meg a Rendelettervezet feltételeinek.³²

Ezek a jogosultságok lényegében megfelelnek az Irányelv rendelkezéseinek, s az alapján a hazánkban elfogadott Infotv. rendelkezéseinek is.³³

4.2.2. Harmadik személlyel szemben támasztható követelmények

A Rendelettervezet azonban nem áll meg e határvonalon, s *további kötelezettséget* ró az adatkezelőre. A „feledésbe merüléshez” való jog azt is magában foglalná, hogy az érintett személy törlési igénye esetén az adatkezelő, ahol először nyilvánosságra került az adat, minden ésszerű – beleértve a technikai – intézkedést meg kell tegyen, hogy a törlési igényről az olyan harmadik személyeket is *értesítse*, ahol ugyanez az adat elérhető bármiféle másolat vagy link formájában.

Ráadásul az adatnak elsőként teret adó szolgáltató *felelősséggel* is tartozik a harmadik személyek tevékenységéért, amennyiben kifejezetten ő adott engedélyt az adat nyilvánossá tételére a harmadik személyeknek.³⁴

A fentebb kifejtettek alapján e rendelkezésnek tulajdoníthatunk kiemelt jelentőséget, hiszen a Rendelettervezet célja, hogy gátat szabjon az interneten technikailag könnyedén megvalósítható *másodközlés* lehetőségének.

4.2.3. A törlési igény alóli kivételek

A törlési igénynek az adatkezelő késedelem nélkül köteles eleget tenni. Mivel azonban a feledésbe merüléshez való jog nem parttalan, nem korlátlan jogosultság, a Rendelettervezet meghatározza azokat a *kivételeket* is, amelyek alapján a törlési igény elutasítható.

Talán a legfontosabb – témánk szempontjából mindenképpen – a *szólásszabadság* gyakorlása, amely alatt a Javaslat az újságírói, a művészeti és irodalmi célokat érti.³⁵ Ezen túl ide tartozik még az egészségügyi és közegészségügyi célból szükséges

³² Rendelettervezet 17. cikk (1) a)–d) pont.

³³ Vö. Infotv. 14–21. §.

³⁴ Rendelettervezet 17. cikk (2).

³⁵ Rendelettervezet 17. cikk (3) a) pont, és 80. cikk.

adatkezelés, így például, ami foglalkozás gyakorlásához, megelőzéshez, népegészségügyi célok ellátásához szükséges stb.³⁶

Továbbá történelmi, statisztikai és tudományos célból szükséges az adatkezelés, de kizárólag akkor, ha egyéb anonimizált módon nem érhető el az adatkezelés célja. E helyen további korlátozás, hogy az adatkezelő csak az érintett hozzájárulásával hozhatja nyilvánosságra az adatot, vagy ha a nyilvánosságra hozatal a kutatási eredmények tekintetében szükséges, de még ilyenkor is vizsgálандóak az érintett érdekei és alapvető jogai.³⁷

Végül kivételként jelenik meg az európai uniós vagy tagállami jogszabálynak való megfelelés, azonban a tagállami jogszabálynak közérdekű célja kell legyen ilyenkor, tekintettel kell lennie a személyes adatok védelméhez való jogra, s az adatkezelésnek arányban kell lennie a megvalósítandó céllal.³⁸

4.2.4. A Rendelettervezet lehetséges vélt vagy valós hatásai

A Rendelettervezet *minden személyre kiterjedő* megfogalmazást tartalmaz, tehát nem csupán bizonyos személyekre vonatkozna, mint például bűnelkövetőkre, áldozatokra, közéletben részt nem vevő személyekre. A „feledésbe merüléshez való jog” két tényezőt állna össze, egyrészt a személy kérhetné, hogy egy weboldaltól töröljék személyes adatát, másrészt a weboldal működtetőjének minden tőle telhetőt meg kellene tennie annak érdekében is, hogy olyan harmadik személyek szervereiről is eltávolításra kerüljön az adat, amelyekkel az megosztásra került. S ez alól lenne kivétel például a szólás és művészi kifejezés szabadsága, azaz ha a személyes adat újságírói, művészeti, irodalmi célokat szolgál.

Ezzel összefüggésben lehet megfogalmazni elsőként kritikát, függetlenül attól, hogy a jogalkotói szándék helyes-e vagy sem. Hiszen a Rendelettervezet szabálya azt jelentené konkrétan, hogy például a Facebook üzemeltetőjének kellene a Rendelettervezetben kijelölt hatóság (European Data Protection Board) felé bizonyítani, hogy az illető személy ismerőse megosztotta az illető személyre vonatkozó adatot, de az újságírói, művészeti, irodalmi célokat szolgál. Ellenkező esetben pedig a Facebooknak fel kellene tárnia minden olyan weboldalt, amelyen az illető személyre vonatkozó adat megosztásra került, s kezdeményeznie kell annak törlését.³⁹ Ez technikailag nem feltétlenül jelent egyszerű problémát.

Másrésztől a Rendelettervezetben szabályozott ellenőrző hatóság által kiszabható *bírság* bizonyos esetekben egymillió euróig vagy a jogsértő éves bevételének akár két százalékáig is terjedhet,⁴⁰ ami meglehetősen jelentős összegnek, s így elrettentő

³⁶ Rendelettervezet 17. cikk (3) b) pont, és 81. cikk.

³⁷ Rendelettervezet 17. cikk (3) c) pont, és 83. cikk.

³⁸ Rendelettervezet 17. cikk (3) d) pont. A felsoroltakon kívül a Rendelettervezet a 17. cikk (4) bekezdésében meghatározza még azokat az eseteket is, amikor az adatkezelő nem törlésre, csupán az adatkezelés korlátozására köteles.

³⁹ Jeffrey ROSEN: The Right to Be Forgotten. *Stanford Law Review Online*, 2012/64. 88., 90.

⁴⁰ Rendelettervezet 79. cikk (5)–(6).

hatását tekintve is számottevőnek tekinthető. Talán nem véletlen, hogy a Rendelettervezet kritikussai is mind azt hangoztatták, hogy a szolgáltató a kétséges, bizonytalan esetekben is az adatok törlését választaná, ezzel pedig a jogszabály a szólásszabadságot sodorná veszélybe.

A Rendelettervezet a jelenleg is hatályos 1995-ös Irányelvnél jóval szigorúbb szabályozást vezetne be, de elfogadására többek között gazdasági társaságok – például ügyfél-profil vagy reklám, marketing céljára adatokat gyűjtő vállalkozások – heves ellenállása és lobbija miatt eddig nem került sor.⁴¹ (Alapvetően ugyanis ez a szféra az, amely a kevésbé szigorú adatvédelmi szabályozásból fakadóan haszonra tesz szert.)

Vannak szerzők, így például a Google magánszféra ügyekért felelős tanácsadója, *Peter Fleischer*, aki egyenesen *cenzúrának* nevezi a Rendelettervezetnek az online információkra vonatkozóan a magánszféra védelmére szóló felhívását. Szerinte a hagyományos értelemben vett jóhírnév és becsület védelme valótlan és sértő tartalmakra vonatkozik, az itt megjelenő magánszféra-védelem viszont alapvetően valós információkra – amelyeknek természetesen lehetnek hátrányos következményei az egyénre nézve –, így viszont a magánszféra-védelem a szólásszabadságot sérti.⁴²

Megemlítendő még, hogy *közszereplőkre* vonatkozóan kifejezett rendelkezés nincs a Rendelettervezetben, ugyanakkor elmondható az, hogy közügyekkel vagy közszereplőkkel kapcsolatos információk esetében mindig mérlegelési lehetőséget kell biztosítani az adat kezelőjének, hiszen a véleménynyilvánítás és a sajtó szabadságának eddig kialakult határait nehezen lehetne szűkíteni például közszereplők esetében a „feledésbe merüléshez” való jogra tekintettel.

4.3. Az Európai Unió Bíróságának gyakorlata: A 2014-es spanyol Google-ügy

Annak ellenére, hogy a meglehetősen szigorú és részletes szabályozás bevezetését célzó Rendelettervezet eddig csupán „papíron” maradt, mégis a hatályos – és az internet elterjedésével elavultnak tekinthető – Irányelv rendelkezéseire hivatkozással született meg 2014-ben az internetes keresőmotorokat érintő és mérőldkönek tekinthető ítélet az Európai Unió Bíróságán.⁴³

4.3.1. A Google-ügy tényállása és a spanyol adatvédelmi hatóság döntése

Egy spanyolországi napilap, a *La Vanguardia* nyomtatott változata még 1998-ban egy társadalombiztosítási tartozásból eredő, hatósági foglalással kapcsolatos ingatlanárveréssel összefüggésben két közleményt tett közzé. A közleményekben az érin-

⁴¹ Ezen kívül többen felhívják a figyelmet a Rendelettervezet várható nemzetközi – az Unió határain átnyúló – lehetséges problémáira is. Lásd részletesen: Paul M. SCHWARTZ: *The EU-U.S. Privacy Collision: A Turn to Institutions and Procedures*. *Harvard Law Review*, 2013/126. 1966.

⁴² Peter FLEISCHER: *Foggy thinking about the Right to Oblivion*. <http://peterfleischer.blogspot.hu/2011/03/foggy-thinking-about-right-to-oblivion.html>.

⁴³ C-131/12. sz. a Google Spain SL és Google Inc. kontra Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) és Mario Costeja González ügyben 2014. május 13-án hozott ítélet [EBHT-ban még nem tették közzé].

tett személy – bizonyos Mario Costeja González – tulajdonosként és név szerint megemlítve szerepelt. Később a kiadó a napilap elektronikus változatát is elérhetővé tette az interneten. 2009-ben González a napilap kiadójához fordult sérelmezvén azt, hogy ha a Google keresőjébe beírja a teljes nevét, a találatok között a napilapnak az ingatlanárveréssel kapcsolatos közleményeket tartalmazó oldalai szerepelnek. Azt állította, hogy a társadalombiztosítási tartozásból eredő foglалás már évekkal ezelőtt rendeződött és megszűnt, így ennek az információnak már nincs relevanciája. A kiadó válaszában arra hivatkozott, hogy nem törölhetik González adatait, mivel azoknak a közzétételét a spanyol szociális és munkaügyi minisztérium (Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales) rendelte el, tehát jogszerűen szerepelnek a napilap internetes kiadásában. Ugyanakkor az érintett személy tulajdonának kényszerárverésével kapcsolatos közleményekről való információszerezéshez szükség volt a napilap archív számainak megtekintésére.⁴⁴

Ezek után 2010-ben González a kéréssel fordult a Spanyolországban működő Google irodához, a Google Spain-hez, hogy utó- és vezetéknevének a Google keresőjébe történő beírásakor a keresési találatok között ne jelenjenek meg a napilapra mutató linkek. A Google Spain megküldte a kérelmet az egyesült államokbeli székhelyű Google Inc. részére, mivel álláspontja szerint az anyavállalat az, amely az internetes keresőszolgáltatást nyújtja, így annak is kell a kérelmet elbírálnia.

Az érintett panasszal fordult a spanyol adatvédelmi hatósághoz (Agencia Española de Protección de Datos) is, kérelme a kiadó és a Google ellen irányult. Egyrészt kérte, hogy kötelezzék a *kiadót* arra, hogy anonimizálja a közleményt, vagy alkalmazzon a keresőmotorok által biztosított eszközöket a személyes adatai védelme érdekében. Másrészt kérte, hogy kötelezzék a *Google Spain-t* vagy a *Google Inc.-t* adatainak törlésére vagy elrejtésére, hogy ezen adatok ne legyenek láthatóak a keresési találatok között, és ne kapcsolódjanak a napilap linkjeihez.⁴⁵

A spanyol adatvédelmi hatóság a határozatában előremutató döntést hozott. Helyt adott ugyanis az érintett által a *Google Spain* és a *Google Inc.* ellen benyújtott panaszoknak, s adatkezelésnek minősítette a keresőmotor-szolgáltatás során végzett tevékenységet a spanyol nemzeti jog alapján. A hatóság tehát megállapította a jogsértést, s kötelezte a Google-t az adatok törlésére, s el is tiltotta a szervezetet a jövőbeli esetleges jogsértésektől. A hatóság szerint minden személynek – aki nem közszereplő, vagy személye nem tart közérdeklődésre számot – joga van ahhoz, hogy a róla szóló információk és adatok eltávolítását kérje az internetről.⁴⁶

A *kiadóval* szemben benyújtott panaszt azonban a hatóság elutasította. Ennek indoka az volt, hogy az adatoknak a napilapban történő közzététele jogilag megengedett volt, azt jogszabály szerint egy minisztérium rendelte el azért, hogy a lehető leg-

⁴⁴ David LINDSAY: The ‘Right to be Forgotten’ by Search Engines under Data Privacy Law: A Legal Analysis of the Costeja Ruling. *Journal of Media Law*, 2014/6. 159., 160–161.

⁴⁵ Jääskinen főtanácsnok indítványa a C-131/12. sz. ügyben (2013. június 25.), 20–21. pont.

⁴⁶ Jääskinen főtanácsnok indítványa a C-131/12. sz. ügyben (2013. június 25.), 22. pont.; Pere Simón CASTELLANO: A Test for Data Protection Rights Effectiveness: Charting the Future of the ‘Right to Be Forgotten’ under European Law. *The Columbia Journal of European Law Online*, 2012/19. 1., 3.

nagyobb nyilvánosságot biztosítsanak az árverésnek, s az árverési vevők minél nagyobb számban vegyenek azon részt. Tehát a napilap és kiadója tekintetében a név megjelenítése jogszerű volt, így annak későbbi eltávolítása nem kérhető.

A Google Spain és a Google Inc. az adatvédelmi hatóság által hozott határozat megsemmisítése iránti keresetet nyújtott be a spanyol bírósághoz, amely végül előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordult az Európai Unió Bírósága felé.⁴⁷

4.3.2. A főtanácsnoki indítvány az Európai Unió Bíróságán

Vizsgált témánk szempontjából két kérdés az, amelyik kiemelés érdemel, s mindkettő az adatkezelői minőség értelmezésével függ össze. Egyrészt a napilap *kiadója* adatkezelőnek minősül-e, s kötelezhető-e a sérelmezett tartalom eltávolítására. Másrészt a *Google* adatkezelőnek minősül-e, s kötelezhető-e a keresőmotorjában indexált – azaz csupán harmadik személy oldaláról átvett, megjelenített – tartalom eltávolítására. Mindkét kérdés háttérben ott húzódik a magánélet védelme.

Az ügyben *Jääskinen főtanácsnok* indítványában kiindulási pontként hangsúlyozta, hogy szinte minden személy, aki táblagépen olvas híreket, vagy okostelefonján követi a közösségi médiát, automatizált módon kezel személyes adatokat, ezért az Irányelv hatálya alá tartozhat, ha ezt nem kizárólag személyes célból végzi. Szerinte elvileg minden elektronikus úton történő kommunikáció vizsgálható a magánélet védelmére való hivatkozással, mivel e jog adatvédelmi szempontból meglehetősen tágan értelmezhető. Kiemelte ezzel kapcsolatban, hogy a technikai fejlődés miatt a személyes adatok, a személyes adatok kezelése, az adatkezelő fogalmának meghatározása vélhetően előre nem látott nagyságrendű új tényállásra is kiterjedhet, mivel e fogalmak szintén tág értelmezésre adnak lehetőséget az internet világában. Ezt pedig az idézi elő, hogy az internetes honlapokon és az ott elérhető adatállományokban sok személyes adat, például – ahogy a Bíróság előtt lévő ügyben is – természetes személyek *neve* lelhető fel.⁴⁸

Jääskinen ugyanakkor megszorító értelmezést javasolt a Bíróság részére, mely alapján – álláspontja szerint – a Bíróságnak az Irányelv értelmezése során az észszerűtlen és túlzott jogkövetkezmények elkerülése érdekében a józan mérlegelés elvét és az arányosság elvét kellene alkalmaznia. Tehát *ésszerű* és *arányos* egyensúlyt kell teremteni a személyes adatok védelme, az információs társadalom célkitűzéseinek következetes értelmezése, valamint a gazdasági szereplők és valamennyi internethasználó jogos érdekei között.⁴⁹

Érvelése szerint az adatkezelő természetesen felelősséggel tartozik az általa kezelt személyes adatok tekintetében, de ez a felelősség azon alapul, hogy az adatkezelő tudomással bír a személyes adatnak tekinthető információ ebbéli minőségéről, és szándéka is arra irányul, hogy személyes adatként kezelje ezen információkat. Ebből fakadóan az egyszerűen információkereső eszközt biztosító internetes keresőmo-

⁴⁷ Jääskinen főtanácsnoki indítványa a C-131/12. sz. ügyben (2013. június 25.), 23. pont.

⁴⁸ Jääskinen főtanácsnoki indítványa a C-131/12. sz. ügyben (2013. június 25.), 27–29. pont.

⁴⁹ Jääskinen főtanácsnoki indítványa a C-131/12. sz. ügyben (2013. június 25.), 31. pont és 80–82. pont.

tor-szolgáltató – így a Google – nem gyakorol ellenőrzést a harmadik személy weboldalain megjelenő személyes adatok felett. A Google csak statisztikai tényként bír tudomással a személyes adatok jelenlétéről. Azzal, hogy a Google a forrásoldalakat feltérképezi és indexálja, szándéka nem irányul arra, hogy személyes adatokat kezeljen, tehát a Google felületén megjelenő személyes adatok semmilyen módon nem jelentkeznek ilyen adatként. Szerinte így a nemzeti adatvédelmi hatóság nem kötelezhetné az internetes keresőmotor-szolgáltatót, hogy információt töröljön az internetes felületéről.⁵⁰

Jääskinen főtanácsnok hivatkozott az Európai Unió Alapjogi Chartájának 11. cikkére, a *véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságára* is, amely álláspontja szerint kiterjed arra, hogy az internethasználók az interneten hozzáférhetővé tett információkat megkeressék és megismerhessék. A tájékozódáshoz alapvető jogot különleges védelemben kell részesíteni, s ez jelen ügyben vonatkozik mind a forrásoldalon megjelenő információra és az internetes keresőmotor-szolgáltató által hozzáférhetővé tett információra is, mert ezzel az információt széles körben kívánja terjeszteni, nem korlátozza azok hozzáférhetőségét. Az interneten való közzététel révén az egyének részt vesznek a saját vagy a mások által az internetre feltöltött tartalommal kapcsolatos vitában vagy e tartalom terjesztésében. A Főtanácsnok magyarázata meggyőzőnek tűnik, amikor leszögezi, hogy ilyen az esetekben az internethasználó, kizárólag általa ismert okokból, aktívan gyakorolja a nyilvánosság által hozzáférhető forrásokból az érintetthez vonatkozó információ megismeréséhez való jogát.⁵¹

Emellett azonban Jääskinen felhívta a Charta 7. cikkét is, a *magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot*, s e tekintetben kitért a napilap *kiadójának* felelősségére is, elemezvén azt, hogy különbséget kell-e tenni a nyomtatott és az online kiadásokban megjelenő, és személyes adatnak minősülő ugyanazon információk között. Úgy vélte, hogy az érintett személynek a magánélet védelméhez való jogával szemben mérlegelni kell más alapvető jogokat, különösen a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságát. Okfejtése szerint a napilap kiadóját megillető tájékoztatás szabadsága lehetővé teszi azt, hogy a nyomtatásban megjelentetett napilap tartalmát az interneten digitálisan újraközölje, s ezt hatóságok, például az adatvédelmi hatóság nem korlátozhatja. Nem igazolható ugyanis semmilyen módon az, hogy a napilap valamely számának eredetileg nyomtatásban kiadott változatában jogszerű módon közzétett személyes adat már ne jelenjen meg a digitális újraközlés, a napilap internetes kiadása során.⁵² E ponton hangzott el azonban a leghangsúlyosabb kritikai észrevétel: „Ez a történelem meghamisítását jelentené.”⁵³

⁵⁰ Jääskinen főtanácsnok indítványa a C-131/12. sz. ügyben (2013. június 25.), 48–50. pont és 84–86. pont.

⁵¹ Jääskinen főtanácsnok indítványa a C-131/12. sz. ügyben (2013. június 25.), 120–125. pont.

⁵² Jääskinen főtanácsnok indítványa a C-131/12. sz. ügyben (2013. június 25.), 112–119. pont.

⁵³ Jääskinen főtanácsnok indítványa a C-131/12. sz. ügyben (2013. június 25.), 129. pont.

4.3.3. Az Európai Unió Bíróságának döntése – A „feledésbe merüléshez” való jog, mint „élő” jog

A Bíróság történelminek nevezhető döntést hozott,⁵⁴ ami persze nem jelenti azt, hogy ne lenne vitatható. Nem követte a Főtanácsnok érvelését és következtetéseit, hanem a spanyol adatvédelmi hatóság döntését erősítette meg.

A testület szerint ugyanis *tény*, hogy a keresőmotorok által keresett, indexált és tárolt, illetve a keresőmotorok felhasználói számára hozzáférhetővé tett adatok között szerepelnek olyanok, amelyek *természetes személyek beazonosítását* teszik lehetővé. Tehát ezen adatok között az Irányelv hatálya alá tartozó személyes adatok is vannak. Ebből következik, hogy a keresőmotor-szolgáltatók – így a Google – az interneten közzétett információk keresése során automatikusan és rendszerezett módon kutatják az internetet, és ezáltal személyes adatok kerülnek a birtokukba, személyes adatok gyűjtését végzik. Ezt követően ezen indexáló programok keretei között személyes adatokat visszakeresnek, rögzítenek és rendszereznek, a személyes adatokat a szervereiken tárolják, s a keresés találati listájaként a személyes adatokat a felhasználóikkal közlik, hozzáférhetővé teszik a számukra. Mivel az Irányelv kifejezetten és feltétel nélkül rendelkezik ezekről a műveletekről,⁵⁵ azokat adatkezelésnek kell minősíteni, és nincs jelentősége annak, hogy a keresőmotor működtetője más típusú információkon is végez ugyanilyen műveleteket, és nem tesz különbséget az ilyen információk, illetve a személyes adatok között.

A Bíróság szerint e megállapítást nem rontja le az sem, hogy ezeket az adatokat már közzétették az interneten, és azokat e keresőmotor nem változtatta meg. A műveleteket akkor is adatkezelésnek kell minősíteni, ha azok kizárólag olyan információkat érintenek, amelyeket már közzétettek, például a médiában.

Tehát jogilag a keresőmotor működtetőjét – így a Google-t – *adatkezelőnek* kell tekinteni az Irányelv adatkezelőre vonatkozó definíciója értelmében,⁵⁶ a keresőmotor-szolgáltatás nyújtója az, aki meghatározza e tevékenységnek és személyes adatkezelésnek a céljait és módját. Megállapította a Bíróság azt is, hogy ha a keresőmotor működtetőjét kizárná az adatkezelőre vonatkozó definíció köréből csak azért, mert nem gyakorol ellenőrzést a harmadik fél internetes oldalain közzétett személyes adatok fölött, az nemcsak az adatkezelőre vonatkozó rendelkezés egyértelmű megfogal-

⁵⁴ C-131/12. sz. a Google Spain SL és Google Inc. kontra Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) és Mario Costeja González ügyben 2014. május 13-án hozott ítélet [EBHT-ban még nem tették közzé].

⁵⁵ A „személyes adatok feldolgozása” („feldolgozás”) a személyes adatokon automatikus vagy nem automatikus módon végzett bármely művelet vagy műveletek összessége, azaz gyűjtés, rögzítés, rendszerezés, tárolás, átalakítás vagy megváltoztatás, visszakeresés, betekintés, felhasználás, közlés, továbbítás, terjesztés vagy egyéb módon történő hozzáférhetővé tétel révén, összehangolás vagy összekapcsolás, zárolás, törlés, illetve megsemmisítés. Irányelv 2. cikk b) pont.

⁵⁶ Az „adatkezelő” az a természetes vagy jogi személy, hatóság, intézmény vagy bármely más szerv, amely önállóan vagy másokkal együtt meghatározza a személyes adatok feldolgozásának céljait és módját; ha a célokat és módokat egy adott nemzeti vagy közösségi jogszabály határozza meg, az adatkezelőt vagy a kinevezésére vonatkozó külön szempontokat ez a nemzeti vagy közösségi jogszabály jelöli ki. Irányelv 2. cikk d) pont.

mazásával lenne ellentétes, hanem az Irányelv céljával is, amely arra irányul, hogy az érintetteknek hatékony és teljes védelmet biztosítson.

Jelentős veszélyre hívta fel a figyelmet a Bíróság a *magánélethez való jog* (személyes adatok védelme) és a keresőmotor-szolgáltatás összefüggésében. Az interneten közzétett információkat a keresőmotorok rendszerezik és csoportosítják abból a célból, hogy az azokhoz való hozzáférést felhasználók számára megkönnyítsék. Ez pedig azt is eredményezheti, hogy ha a felhasználók a keresést egy természetes személy *neve* alapján végezték, akkor a találati lista egy rendszerezett összefoglalót ad számukra az e személlyel kapcsolatos és az interneten megtalálható információkról. Így a keresőmotorok tevékenysége alkalmas arra, hogy nagymértékben érintse a magánélethez és a személyes adatok védelméhez való alapvető jogot, hiszen az ilyen jellegű adatkezelés lehetővé teszi, hogy a találati lista alapján bármely internethasználó rendszerezett áttekintést kapjon az általa a keresőmotorba beírt személlyel kapcsolatban. Ezek az információk potenciálisan érinthetik az érintett magánéletének számos területét. Ráadásul ezek az információk a keresőmotor nélkül nem, vagy csak nagyon nehezen lennének fellelhetők. Ebből következik, hogy az érintett személy jogaiba történő beavatkozás mértékét megsokszorozza az internet és a keresőmotorok modern társadalomban betöltött jelentős szerepe.

4.3.4. A Google-ügy összegzése

Összességében tehát elmondható, hogy a Bíróság álláspontja szerint a Google működtetője köteles arra, hogy egy személy nevére való keresés nyomán megjelenő találati listáról törölje a harmadik fél által közzétett és e személlyel kapcsolatos információkat tartalmazó weboldalakra mutató linkeket. Ez a helyzet abban az esetben is, ha a nevet vagy az információt korábban nem törölték a forrásoldalakról, és adott esetben akkor is, ha önmagában a forrásoldalakon történő közzététel jogszerű volt.

E jog megállapításának nem feltétele, hogy az adott információ találati listára való felvétele az érintettnek kárt okozzon, azonban az igen, hogy az adatok *nem megfelelőek, irrelevánsak vagy túlzott mértékűek, nem időszerűek*, vagy a szükségesnél hosszabb ideig tárolták azokat. Ez utóbbi kritériumokat viszont bizonyítani kell, amely a kérelmezőre hárul, míg azoknak a kérelem alapján történő vizsgálata a szolgáltatóra. E tekintetben viszont konkrétan kapaczkodó nincs, a szolgáltatóra van bízva, hogy milyen szempontok szerint mérlegeli ezeket a kritériumokat.

Tehát a napilap internetes kiadásában megmaradhat az információ – hiszen ott jogszerű volt annak közzététele –, de a keresőmotor találati listája már nem tartalmazhat a napilap oldalára mutató linket, a találati listában az adat nem jelenhet meg, *feltéve*, ha sikerül bizonyítani a fenti kritériumok valamelyikét.

Az Alapjogi Charta tekintetében szintén igenlően döntötte el az ügyet a Bíróság. A *magánélet védelme és az adatvédelem* vonatkozó 7. és 8. cikkében foglalt alapvető jogokra tekintettel az érintett személy kérheti, hogy az információt többé ne tegyék egy ilyen találati lista segítségével hozzáférhetővé a nagy nyilvánosság számára. Ebből fakad, hogy az érintett személy joga főszabály szerint megelőzi a keresőmotor működtetőjének gazdasági érdekét, másrészt megelőzi a nyilvánosság ahhoz fű-

zódó érdekét is, hogy az e személy nevére vonatkozó keresés során meg lehessen találni az említett információt.

E meglehetősen tág megfogalmazás alól hasonlóan tág értelmezésre alapot adó kivételt is nevesített a Bíróság, nevezetesen a *közérdek* meglétét, vagy a *közszereplés* jelenségét. Ugyanis, valamilyen – a testület szóhasználata szerint – különleges okból kifolyólag lehetséges, hogy az érintett személy alapvető jogaiba való beavatkozást igazolja a nyilvánosság ahhoz fűződő nyomós érdeke, hogy a kérdéses információhoz hozzá lehessen férni, s az szerepelhessen a találati listán. Ilyen különleges ok lehet például az egyén közéletben játszott szerepe. E kivétel kapcsán is elmondható ugyanakkor, hogy a közszereplés – egységes fogalom hiányában bizonytalan – meglétét ilyenkor is a szolgáltató értelmezi.

Ezzel a Bíróság – még ha korlátok között is – elismerte a „feledésbe merüléshez” való jogot a hatályos 1995-ös Irányelv rendelkezéseinek értelmezésével, noha abban kifejezetten nevesítve e jogosultság nem szerepel, az csak a Rendelettervezetben bukkan fel. A Bíróság jogértelmezéssel mintegy megelőlegezte a „feledésbe merüléshez” való jog nevesítve való hatálybalépését.

4.4. A „feledésbe merüléshez” való jog a Google-ügy utóélete tükrében

El kell oszlatni a félreértéseket: A *Google-ügy* ugyan mérföldkőnek tekinthető, hiszen nemzetközi, uniós joganyag alapján állapította meg a „feledésbe merüléshez” való jog létjogosultságát, viszont ez nem jelenti azt, hogy a nemzeti jogrendszerek alapján tagállami bíróságok döntéseiben korábban ne találkozhattunk volna vele, vagy hasonlóval. Másrészt pedig a döntés korántsem érint minden adatot és információt.

4.4.1. Szemelvények a nemzeti bíróságok gyakorlatából

Az európai Unió tagállamai közül megemlíthető *Németország*, ahol egy üzletember 2013-ban sikerrel indított pert a Google ellen, mert a kereső a „szcientológia” és a „csalás” kifejezéseket adta ki *keresési kiegészítésként* az üzletember nevének a keresőmezőbe való beírásakor. A felperes szerint ezzel negatív színben tüntette fel őt a Google. Utóbbi azzal próbált védekezni, hogy a keresési javaslatokban, az automatikus kiegészítés funkcióban szereplő kulcsszavak automatikusan generált kifejezések, amelyeket más felhasználók által végzett keresések gyakoriságából képeznek egy algoritmus segítségével. A BGH nem fogadta el a Google érvelését, s elmarasztalta azt. Kimondta, hogy a felperes személyiségi jogai sérültek azáltal, hogy neve összefüggésbe került negatív színezetű és rá a valóságban nem vonatkoztatható kifejezésekkel. A BGH álláspontja szerint a kulcsszavak és keresési javaslatok megjelenítését lehetővé tevő szolgáltatás önmagában még nem jogellenes, de a szoftver kialakítása során ügyelni kellett volna arra is, hogy harmadik személyek jogait ezzel ne sértsék meg. Fontos ugyanakkor, a szolgáltató felelőssége csak akkor állapítható meg ilyen esetekben, ha tudomására jut a személyiségi jogi sérelem, így tehát csak

kérelemre tisztítja meg a személy nevével összefüggésbe hozott kulcsszavakat és keresési javaslatokat.⁵⁷

Ehhez hasonlóan 2012-ben Bettina Wulff, az egykori német szövetségi elnök Christian Wulff felesége tett jogi lépéseket a Google – s több más internetes fórum ellen –, mert Bettina Wulff nevéhez keresési javaslatként a „prostituált”, „piros lámpás körzet”, „escort” kulcsszavakat jelenítették meg, kapcsolták hozzá.⁵⁸

Korábban *francia* és *olasz* bíróságok hasonlóképpen döntöttek egy-egy egyedi ügyben. Így Franciaországban 2012-ben a bíróság kötelezte a Google-t egy nő korábbi pornószínészként folytatott tevékenységével összefüggő keresési eredmények eltávolítására. Ugyanebben az évben mondta ki egy olasz bíróság, hogy a folyóiratok online kiadásának archív tartalmát folyamatosan frissíteni kell annak érdekében, hogy az ott szereplő adatok pontosak és időszerűek legyenek, s az érintett személynek lehetősége legyen a feledésbe merüléshez.⁵⁹

Megemlítendő továbbá, hogy *Argentínában* több száz hasonló ügy van folyamatban, amelyet focisták, modellek, színészek stb. – tehát alapjában véve közszereplők – kezdeményeztek a keresőmotor-szolgáltatókkal szemben, de minden esetben egyedi mérlegeléssel döntenek a bíróságok, egységes gyakorlat nincs. Például egy helyi popsztár – bizonyos Virginia da Cunha – miután erotikus fotókhoz pózolt, a képek felkerültek az internetre. Azonban mindez az ő beleegyezésével történt, viszont később az énekesnő megváltoztatta álláspontját a történetről, s kérte a Google-t valamint a Yahoo-t, hogy a képeket távolítsák el, mert sérti a méltóságát és személyiségi jogait az, hogy mindkét oldal keresési eredményei között megtalálhatóak voltak az erotikus képek.⁶⁰ Az első fokon eljáró bíróság megállapította a jogsérelmet, s eltiltotta a szolgáltatókat a jogsértéstől, valamint sérelemdíj fizetésére kötelezte őket. A fellebbezés alapján eljáró bíróság viszont megváltoztatta a döntést, mely szerint a keresőmotor-szolgáltató csak abban az esetben tehető felelőssé a harmadik személytől származó információ megjelenítéséért, ha tudomására jut, hogy az információt eredetileg jogellenesen tették közzé, s ennek ellenére elmulasztja annak eltávolítását.⁶¹

Látható, hogy az uniós *Google-ügy* nem egyedülálló, nemzeti jogrendek is szembeültek már ilyen vagy hasonló problémával, azonban ezek mindegyike egyedi eset

⁵⁷ BGH, Urteil vom 14. 5. 2013 - VI ZR 269/12.

⁵⁸ Ezzel szemben az olasz fellebbviteli bíróság felmentette a Google két vezető tisztségviselőjét, amiért azok megtagadták bizonyos sérelmezett videók eltávolítását a YouTube-ról. Az olasz testület álláspontja szerint cenzúrához vezetne, ha egy internetes szolgáltatónak minden megjelenített tartalmat ellenőriznie kellene, s ez a hatalmas mennyiségű információ miatt nem is feltétlenül valósítható meg. Allyson Haynes STUART: Google Search Results: Buried if Not Forgotten. *North Carolina Journal of Law & Technology*, 2014/15. 463., 482.

⁵⁹ Ugo PAGALLO – Massimo DURANTE: Legal Memories and the Right to Be Forgotten. In: Luciano FLORIDI (ed.): *Protection of Information and the Right to Privacy – A New Equilibrium?* Cham–Heidelberg–New York–Dordrecht–London, Springer, 2014. 18.

⁶⁰ ROSEN (2012a) i. m. 1534.

⁶¹ Vinod SREEHARSHA: Google and Yahoo Win Appeal in Argentine Case (August 19, 2010) http://www.nytimes.com/2010/08/20/technology/internet/20google.html?_r=1

volt, egyedileg döntöttek a bíróságok, így egy általános képet a nemzeti joggyakorlatokról festeni nem lehet.

4.4.2. A Google-ügy hatása az Európai Unióban

Az Európai Unió Bíróságának döntését követően a Google a keresőfelületén egy figyelmeztetést tett közzé, mely szerint az európai uniós adatvédelmi rendelkezések alapján bizonyos keresési találatok eltávolításra kerülhettek. Erre kattintva a „gyakran ismételt kérdések” között található meg az adatok eltávolításának a lehetséges folyamata, mely az Unió valamely hivatalos nyelvén előterjesztett kérelemre történik. Ismételten hangsúlyozandó ugyanakkor, hogy az *eltávolítási kérelem* nem automatikus, az adatok hibás, pontatlan, nem megfelelő, elavult, irreleváns voltát, valamint az egyén közéleti szereplésének kérdését a Google fogja mérlegelni, ahogy azt is, hogy az egyén magánélethez való joga és a nyilvánosságnak a megismeréshez fűződő joga, illetve az információ terjesztéséhez való jog, az információ megismeréséhez való közérdek közül melyik élvezzen elsőbbséget. Az elektronikus űrlapon tehát indokolást is kell előterjeszteni, bizonyítani kell az eltávolítás előbbi okai közül valamelyiket, s a személyazonosságát is igazolni kell elektronikus melléklet formájában.⁶²

A döntésnek vélhetően óriási hatása lesz a keresőmotorok, szociális hálók üzemeltetőire egész Európában. Ami a gondot okozza, az az, hogy a „feledésbe merüléshez” való jog igencsak tág körét öleli fel az online megtalálható adatoknak,⁶³ s ismételten hangsúlyozandó, hogy az Irányelv még az internet elterjedése előtt született, így annak kiterjesztő értelmezése egy átlagos internet használó mindennapjait is érintheti.⁶⁴ A Bíróság persze megerősítette, hogy újságírói céllal jogszerűen lehet adott esetben személyes adatot megjeleníteni, s a keresőmotor szolgáltatójának mérlegelni is kell az adat irreleváns, túlzott mértékű, nem megfelelő, elavult voltát, a közszereplés jelenségét, de e kritériumok szintén nehezen megragadhatóak, s értelmezést igényelnek esetről-esetre. A szolgáltató elutasító döntése ellen viszont még mindig adott a lehetőség, hogy az érintett személy adatvédelmi hatósághoz vagy bírósághoz forduljon.

A *Google-ügyben* a „feledésbe merüléshez” való jog játszotta a főszerepet, noha e jogot – ahogy korábban szó volt róla – az említett Rendelettervezet rögzítette nevesített formában, a hatályos Irányelvben azt nem találjuk. Persze paradox helyzet, hogy González „feledésbe kívánt merülni”, de ügyével éppen a róla szóló és az interneten is fellelhető információk szaporodtak meg, jelen tanulmány is név szerint említi egykori – bár azóta rendeződött – köztartozásával és ingatlanárverésével együtt.⁶⁵

⁶² https://support.google.com/legal/contact/lr_eudpa?product=websearch&hl=hu

⁶³ A Google 2014. május végétől 2014. november végéig több mint 170.000 kérelmet kapott, amely több mint 600.000 ULR-t érintett. Hazánkból például 1700-nál több kérelem érkezett, ami kb. 7000 ULR-t érintett. <http://www.google.com/transparencyreport/removals/europeprivacy/>

⁶⁴ LINDSAY i. m. 175.

⁶⁵ José M. Baño Fos: An Individual's Quest to Always Be Remembered: A Critical Approach to the Right to Be Forgotten in the European Data Protection Directive. (February 13, 2014). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2395296> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2395296>. 23.

A döntéssel szemben az egyik legjelentősebb ellenérv, hogy az *cenzúrához* vezet, különösen annak fényében, hogy a nyilvánosságra hozott információ valós, és nem téves, valótlán vagy becsületsértő. Akadnak olyan – s nem is teljesen megalapozatlan nézetek – is, amelyek hangsúlyozzák, hogy ha az Unió rendelkezhet arról, hogy a Google milyen adatokat ne jelenítsen meg, akkor harmadik országok – ideérve totalitárius rezsimeket is – ezt úgyszintén megtehetik, tehát joghatóságot élvezhetnek a Google szolgáltatásainak a megítélésében.⁶⁶ S ez már nem az adatok ilyen vagy olyan voltára vonatkozik, hanem magára a joghatóságra a Google felett. Hiszen az uniós döntés a joghatóságon túl tartalmilag jogállami szempontokat vett figyelembe, mérlegelte az egyén érdekét a média szabadságával összefüggésben, s a törlési igény tekintetében is meghatározott ez alapján kivételeket. A döntést lehet persze vitatni, de épp azért lehet vitatni, mert jogállami keretek közt a szólásszabadság kiterjed erre. Ezzel függ össze egy másik szempont szerint az is, hogy a *Google*-döntés kizárólag az Unió tagállamai tekintetében érvényesül, ami azt jelenti, hogy csak az uniós országok domainnevei alatt működő keresőmotorok esetén kezdeményezhető az információ törlése, a nem uniós domaineik alatt működő keresőmotor-szolgáltatás felületén keresve az információ a találati listában továbbra is megjelenhet.

Differenciált megítélést igényel az is, hogy a személyes információ jogszerűen jelenik-e meg, hiszen az online sajtóban jogszerűen megjelent információ törlését kezdeményezni nem lehet, ezért csupán csak az adott információ háttérbe szorítását, elnyomását lehet elérni, ha a keresőmotor nem jeleníti azt meg. Ez utóbbi esetekben *nem érvényesül* teljes mértékben a „feledésbe merüléshez” való jog, az információ végleges eltávolítására nincs mód.

5. A „felejtés” jogának és a „feledésbe merüléshez” való jognak a lehetséges jelentéstartalma

Az Európai Unió Bírósága által az „élő” jog részévé tett „feledésbe merüléshez való jog” egyfelől, s talán inkább szűk értelemben az adatvédelemhez kapcsolódó jogosultság,⁶⁷ másfelől kontinentális jogi szemmel azonban tekinthető az általános személyiségi jog egyik újonnan *nevesített* alakzatának, amely természetesen összefüggést mutat egyéb személyiségi jogokkal. Mivel az egyénről szóló információ – bármilyen formában – az egyén beazonosítását, s egyben negatív színben való feltüntetését teszi lehetővé e téren is, a „feledésbe merüléshez” való jogosultság az egyénnek adja – adná – vissza azt a jogot, amely személyiségének megóvását szolgálja.

E jog abból az alapvető szükségletből ered, hogy a személy autonóm módon meghatározhassa saját életének irányát, s ne legyen állandó jelleggel vagy időszakonként visszatérően megbélyegezve egy múltbéli magatartása vagy cselekedete miatt, főleg akkor, ha ennek relevanciája a jelenben már nincs is vagy csekély mértékű.⁶⁸

⁶⁶ Fos i. m. 22.

⁶⁷ SZÉKELY Iván: Jog ahhoz, hogy elfelejtsenek és töröljenek. *Információs társadalom*, 2013/3–4. 18.

⁶⁸ Alessandro MANTELERO: The EU Proposal for a General Data Protection Regulation and the Roots of the ‘Right to Be Forgotten’. *Computer Law & Security Review*, 2013/29. 229.

Azonban tágabb értelemben is szemléltethető a feledéssel összefüggő jogosultság, s ennek megfelelően indokolt lehet két aspektust megkülönböztetni, ahogy azt jelen tanulmány előző fejezeteiben is már részben megtette, jóllehet ott különösebb magyarázatot nem fűzött e megkülönböztetési lehetőségekhez. Egyfelől nevesíthető a „*felejtés*” joga (right to forget), másfelől pedig a „*feledésbe merüléshez*” való jog (right to be forgotten).

A „*felejtés*” jogának (right to forget) jelentése kifejezetten az adott személy emléképeivel van összefüggésben, azzal, hogy az érintett személynek lehetővé tegye, elősegítse, hogy a múltjával kapcsolatos eseményekkel ne kelljen folyamatosan szembesülnie. Mielőtt azonban a pszichológiai értelemben vett felejtésre gondolnánk – ami nyilván nem kényszeríthető ki jogilag –, fontos leszögezni, hogy itt a személy szociális helyzete áll a középpontban, az, hogy ne szembesüljön állandó jelleggel a múltban történt eseményekkel, amelyek ugyan megtörténtek vele, de szeretne ezeken túllépni.⁶⁹

A „*felejtés*” joga mellett – az uniós döntésben megjelenő – „*feledésbe merüléshez*” való jog az érintett személy emlékezetén túlmenően már harmadik személyek emlékezetét is érinti, akik tekintetében az illető személy szeretné, hogy a múltjával kapcsolatos eseményeket felejtse el, azok ne jussanak a tudomásukra, ne kerüljenek nyilvánosságra.⁷⁰ Ez a részjogosultság biztosítaná a személy társadalmi helyzetében a „tiszta lap” lehetőségét, az önrendelkezési szabadságot abban az értelemben, hogy a személy – mivel személyisége változásra képes – megnyilvánulhasson a társadalom tagjai előtt a jelenben anélkül, hogy e megnyilvánulását a múltban történt események alapján ítéljék meg, s azok miatt ellene fordítsák a jövőben.⁷¹

Bár témánkkal csak távoli összefüggést mutat, mégis annak kézzelfogható és konkrét volta miatt nem hallgatható el, hogy bizonyos élethelyzetekben, például munkavállalás esetében egy kedvezőtlen „Facebook-” vagy „Google-életrajz” befolyásoló tényezőként tartható számon. Az esetleges jogi megoldásokon kívül ugyanakkor igénybe vehetők egyéb eszközök is. Nem új keletű, hogy léteznek az ún. *online reputációval* foglalkozó cégek,⁷² amelyek meghatározott díj ellenében feltérképezik ügyfelük interneten elérhető, s rá nézve esetlegesen hátrányos bejegyzéseket, adatokat, információkat, mi több, sok pozitív vagy semleges információt helyeznek el bizonyos oldalakon, hogy ügyfelükre vonatkozóan a keresőprogramok elsőként ezeket jelenítsék meg.⁷³

Sőt, egyes egyesült államokbeli szerzők korábban azt is felvetették, hogy a személynek jogosultságot kellene adni ún. „*reputációs csőd*” bejelentésére, amely alapján a személy jogosult lenne az őt érintő és az interneten fellelhető információk tör-

⁶⁹ Bert-Jaap KOOPS: Forgetting Footprints, Shunning Shadows. A Critical Analysis of the „Right to Be Forgotten” in Big Data Practice. *SCRIPTed*, 2011/8. 229., 231.

⁷⁰ Uo. 232.

⁷¹ Uo., 233.

⁷² Lásd például a www.reputation.com oldalt.

⁷³ Karen MAJOWSKI: Data Expiration, Let the User Decide: Proposed Legislation for Online User-Generated Content. *University of San Francisco Law Review*, 2013/47. 807., 812.

lését kezdeményezni.⁷⁴ Megjegyzendő azonban, hogy ez utóbbi formalizált megoldás már eleve gyanúba keverné az illető személyt, s kíváncsivá tenné az illető iránt érdeklődő személyeket.

Ezen kívül napvilágot látott olyan megoldás is, mely szerint egész egyszerűen a diszkrimináció tilalmához hasonlóan jogszabályban kellene előírni, hogy például egy munkáltató nem vehet figyelembe interneten szereplő információt a munkavállalók kiválasztása során.⁷⁵ Lényegében ezt teszi tárgyává a Rendelettervezet 20. cikke. Ez kimondja, hogy minden természetes személynek joga van ahhoz, hogy ne terjedhessen ki rá olyan intézkedés hatálya, amely kizárólag automatizált feldolgozáson alapul, és amelynek célja a személyre vonatkozó egyes személyes szempontok értékelése, a személy munkahelyi teljesítményének, gazdasági helyzetének, tartózkodási helyének, egészségének, személyes igényeinek, megbízhatóságának vagy viselkedésének elemzése vagy előrejelzése. Ez persze megint csak nem teljesen tökéletes megoldás, hiszen az interneten ténylegesen szereplő információkat nem érinti semmiféle formában.⁷⁶

6. A „felejtés” joga és a „feledésbe merüléshez” való jog az Egyesült Államok jogfelfogásának tükrében

Hasonló esetekkel az *Egyesült Államok* jogrendje is szembesült, azonban gyökeresen eltérő az európaihoz képest ezeknek az ügyeknek a megítélése. Leszögezhető már az elején, hogy az Egyesült Államok alapvetően a magánszféra-védelemmel összefüggésben – a privacy tortján belül – próbált választ találni e problémára.

6.1. Az internet „pici” közszereplői az Egyesült Államokban

Az első esetek egyike, amelyik az internet világa és a magánszféra kapcsán felmerült, 2007-ben történt. A 25 éves egyedülálló anya *Stacy Snyder* nem sokkal a tanári diplomája megszerzése előtt rakott fel egy képet a MySpace oldalára, amelyen kalózsapkában, kezében egy itallal volt látható, s a kép alá egy feliratot helyezett el a „részeg kalóz” („drunken pirate”) szöveggel.⁷⁷ Mindezt vélhetően azért, hogy barátaival jól nevensenek rajta. Az egyetem vezetése tudomást szerzett a fotóról, s ugyan kiadott neki diplomát, de a tanításra való alkalmasságot bizonyító okirat kiadását megtagadták, mondván, a hölgy a szakmai szabályainak nem megfelelő módon viselkedett, s a kiskorúak alkoholfogyasztását népszerűsítette a fotóval (jóllehet ekkor ő már bőven nagykorú volt). Snyder megszerezte az összes szükséges kreditet, letette az összes vizsgáját, teljesítette gyakorlatát, s karrierje kezdetén állt. Törölte

⁷⁴ ZITTRAIN i. m. 229–231.

⁷⁵ MAJOVSKI i. m. 817.

⁷⁶ MAJOVSKI i. m. 818.

⁷⁷ *Snyder v. Millersville University et al.* No. 07-1660, 2008 WL 5093140 (2007). A kép többek között az alábbi linken érhető el továbbra is: http://lancasteronline.com/news/drunken-pirate-lawsuit-rejected/article_66bba10d-ac29-54a3-822d-bcdd87bf25d0.html

a fényképet az oldalról, de azt keresőmotor-szolgáltatások elraktározták, s mint archív tartalom online maradt. Az internet emlékezett arra, amit a hölgy el akart feledni.⁷⁸ Snyder az egyetem ellen benyújtott keresetében az Első Alkotmánykiegészítést hívta fel, s azt állította, hogy a szabad véleménynyilvánítás joga magában foglalja, hogy ilyen jellegű képet tegyen fel MySpace oldalára. Pere nem járt sikerrel, két okból utasította el a bíróság az igényét, egyrészt, mert ő közalkalmazottként dolgozott volna, másrészt, mert véleményét a kép posztolásával nem közügyekkel kapcsolatban fejtette ki.⁷⁹

A *Snyder-ügyhöz* hasonló problémát vetett fel Jean-Sun Hannah Ahn, azaz *Miss Seattle* esete, aki szintén megtapasztalta, hogy az interneten kifejtett közlés akarat ellenére sem tűnik el nyomtalanul. A fiatal lány részt vett ugyanis Seattle városában rendezett szépségversenyen, de már az Arizóna államból való odautazása előtt a Twitteren beszámolt lelkiállapotáról, miszerint utálja Seattle-t, utálja az ott élő idegésítő embereket stb. Miután a versenyt megnyerte, s királynővé koronázták, egy seattle-i riporter beszámolt a twitteres bejegyzésekről, amelyeket ezután heves kritika fogadott az írott és elektronikus sajtóban egyaránt.⁸⁰ A lány ugyan eltávolította a vitatott bejegyzéseket, de az interneten ekkor már számos másolatban létezett, s számos oldalon írtak róla. Az ominózus bejegyzések vélhetően egész életében fennmaradnak.

Az esetekből levonható az a következtetés, hogy az Egyesült Államokban ilyen ügyekben a magánszféra védelmével nem lehet sikeresen érvelni, hiszen – ahogy a későbbiekben is kifejtésre kerül – e jogosultság alapvetően az állammal szemben ír elő be nem avatkozási kötelezettséget magánszemélyek viszonyaiba, de a MySpace – ahogy a Google és a Facebook is – nem állami szerv, hanem maga is magánszemély, magáncég. Másrészt – ahogy azt a Snyder-ügyben rögzítette a bíróság – a véleménynyilvánítás szabadsága akkor hívható fel, ha egy személy állampolgárként fejt ki véleményét közügyekkel kapcsolatban, viszont a közalkalmazotti minőség esetében a munkáltató támaszthat elvárásokat a közösségi megnyilvánulásokkal kapcsolatban.

S hozzátehetjük ehhez, és a hasonló jellegű ügyekhez azt is, hogy ilyenkor az illető személy *önkéntesen* osztja meg nevét, képmását, vagy egyéb személyiségjegyjét a nyilvánossággal, feltehetőleg azért, hogy azt minél többen láthassák, viszont a későbbiekben saját döntése válik terhesség számára. Ebből is látszik, hogy a magánszféra határai mennyire elmosódnak az internet adta lehetőségek között, s mennyire kétséges, hogy ki minősül közéleti-, közszereplőnek, ahol tulajdonképpen nemcsak hogy jár, de mindenkinek megvan a maga tizenöt perc hírneve, s mindenki „pici” közszereplővé válhat, ha talál pár követőt a Twitteren.⁸¹

⁷⁸ VIKTOR MAYER-SCHÖNBERGER: *Delete. The Virtue of Forgetting in the Digital Age*. Princeton, Princeton University Press, 2009. 1–2.

⁷⁹ JEFFREY ROSEN: Free Speech, Privacy, and the Web that Never Forgets. *Journal on Telecommunications and High Technology Law*, 2011/9. 346.

⁸⁰ MAJOVSKI i. m. 807–808.

⁸¹ ROSEN (2011) i. m. 348.; FOS i. m. 2.

6.2. A magánszféra védelmének eltérő felfogása az Egyesült Államokban

Érdeemes kicsit visszakanyarodni a magánszféra védelméhez, ugyanis ennek egyesült államokbeli és európai felfogása alapvetően eltérő forrásból ered, s ez meglehetősen éles különbségekre világít rá témánk szempontjából.

6.2.1. Emberi szabadság és emberi méltóság

Az Egyesült Államokban a magánszféra oltalma jobbára alkotmányos szabadságjogként fogalmazódik meg, az egyén igényeként a magánéletébe történő és meg nem engedhető *állami-kormányzati beavatkozásokkal* szemben,⁸² s beletartozik a személyi autonómia és a személyes információk védelme is.⁸³ Sőt, a magánélet védelmének fejlődési tendenciái arra utalnak, hogy az az európai fejlődésben nevesített általános személyiségi jog generálklauzulájának felel meg,⁸⁴ annak ellenére, hogy magának a privacy tortjának a dogmatikai kidolgozottsága elmaradt, s az inkább mint ideológia, eszme van jelen.⁸⁵

Ezzel szemben az európai jogfejlődésben a magánélet védelme az emberi méltóságból eredeztethető személyiségi jogok részeként, általában külön is nevesítetten szerepel, s nem annyira az állami-kormányzati beavatkozásokkal szembeni védővonalaként funkcionál, hanem – az alkotmányos alapjogok és a személyiségi jogok részbeni összefonódásának következményeként – *magánszemélyek egymás közötti* viszonyaiban.⁸⁶ S ez igaz mind a tagállamok nemzeti jogára, mind pedig az uniós szinten alkotott jogszabályokra.⁸⁷

E felfogásbeli különbözőség az eltérő társadalmi-politikai fejlődésből ered, amely alapján a magánszféra védelme Európában az *emberi méltóságból* vezethető le, az Egyesült Államokban pedig az *emberi szabadságból*.⁸⁸ Európában a magánszféra jelentheti az ember becsületét, jóhírnevét, nevének és képmásának az oltalmát – jöllehet ezek külön is nevesítve vannak –, az információs önrendelkezési jogot, azt, hogy az egyén meghatározhatja, hogy milyen információkat oszt meg magáról. Mindmind olyan jogosultságokat, amelyekkel az ember irányíthatja a külvilág számára a róla kialakított elgondolást. Ennek pedig talán legnagyobb ellensége a média, hiszen a média útján könnyedén lehet negatív irányba befolyásolni az emberről a külvilág számára mutatott képet. Ezzel szemben az Egyesült Államok jogfelfogása az em-

⁸² WALKER i. m. 270.; MAJTÉNYI László: *Az információs szabadságok. Adatvédelem és a közérdekű adatok nyilvánossága*. Budapest, Complex, 2006. 215.

⁸³ Johen WIRTZ – May O. LWIN – Jerome D. WILLIAMS: Causes and Consequences of Consumer Online Privacy Concern. *International Journal of Service Industry Management*, 2007/18. 326., 328.

⁸⁴ SÓLYOM László: *A személyiségi jogok elmélete*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1983. 29.

⁸⁵ Uo. 205., 215.

⁸⁶ Uo. 41–42.

⁸⁷ Lásd az Európai Unió Alapjogi Chartájának (2010/C 83/02) 7. cikkét a magán- és a családi élet tisztelgésben tartásáról és 8. cikkét a személyes adatok védelméről; az Emberi Jogok Európai Egyezményének (Róma, 1950. november 4.) 8. cikkét a magán- és családi élet tisztelgésben tartásához való jogról.

⁸⁸ Robert C. POST: Three Concepts of Privacy. *The Georgetown Law Journal*, 2001/89. 2087., 2095.

ber szabadságából indul ki, különösen az állammal szemben fennálló szabadságból, a magánszférába történő állami beavatkozás mentességéből. Így kevésbé koncentrált a média szerepére, sokkal inkább az embernek a „négy fal” között meglévő függetlensége és uralma fenntartására.⁸⁹ Az egyesült államokbeli magánszféra-védelem annak idején a magánlakás védelméből, a Negyedik Alkotmánykiegészítésből, az indokolatlan házkutatások elleni védelemből indult útjára, s nőtte ki magát egy szélesebb értelemben vett szabadsággá a magánéletbe történő állami beavatkozásokkal szemben, s lett továbbfejlesztve más fontos szempontok szerint, amelyek az állami be nem avatkozás követelményének a kiterjesztését érintették.⁹⁰

Ez persze nem egy abszolút, „vegytiszta” elkülönülés a jogfelfogásban,⁹¹ s nem jelenti azt sem, hogy e két felfogásnak nem lenne közös metszéspontja. Viszont választ adhat arra a kérdésre, hogy – jelen témánk esetében – ki köteles bizonyos magánéletre vonatkozó személyes információkat megóvására, de arra már nem, hogy milyen magánéletbeli személyes információkat kellene megóvni. Míg Európában általánosságban elmondható, hogy az állam avatkozik közbe ilyenkor, s nyújt védelmet az egyén magánéletének, addig az Egyesült Államokban a személyes szabadság és szólásszabadság előmozdítása érdekében az egyénre van bízva magánéletének védelme.

Ezért mondhatjuk azt is, hogy azok az európai szabályok, amelyek állami eszközökkel védik a személy nyilvános reputációját, vélhetően alkotmányellenesek lennének az Egyesült Államok joga alapján,⁹² így nem véletlen, hogy a 2012-es adatvédelmi Rendelettervezet meglehetősen negatív kritikái visszhangot váltott ki a tengerentúlon.⁹³

6.2.2. Szólásszabadság és magánszféra-védelem

A csodagyerekként számon tartott *William James Sidis* 1898-ban született, már 6 hónapos korában megtanult beszélni, 11 évesen a Harvardra járt, tömérdek nyelven beszélt folyékonyan, IQ-ját 250-es és 300-as értékek közé becsülték, s matematikai zseni is volt. 1909-re szinte az egész világ ismerte, ünnepelt sztárt csinált belőle a média. 20 évesen azonban élete teljesen más fordulatot vett, a világtól elzárkózva tengette életét. Ez után történt, hogy a *The New Yorker* folyóirat megkereste, interjút készített vele, amelyet egy cikkhez használtak fel, amiben részletesen és nem éppen kedvező színben festették le Sidis akkori életét és különtségét. Ezt Sidis rossz néven vette, s pert indított a lap ellen, mondván az megsértette magánéletét, amikor bizalmas információkat közölt, s hamis képet festett róla az olvasók számára. A férfi vesztett, a bíróság szerint ugyanis nem rejtheti el magánéletét, hiszen a nyilvánosság kíváncsi rá, azaz közérdeklődésre tart számot az élete. Tulajdonképpen ez az ítélet 1940-ből

⁸⁹ James Q. WHITMAN: The Two Western Cultures of Privacy: Dignity versus Liberty. *The Yale Law Journal*, 2004/113. 1151., 1161–1162.

⁹⁰ Uo. 1212–1213.

⁹¹ Uo. 1203.

⁹² WALKER i. m. 271.

⁹³ STUART i. m. 465.

már alapvetően meghatározó győzelme volt a sajtószabadságnak a magánélet védelme felett.⁹⁴

Napjainkban a „felejtés” jogával és a „feledésbe merüléshez” való joggal kapcsolatban az elsődleges és alapvető probléma az Egyesült Államokban az, hogy az online közölt információ *szólásnak*, közlésnek minősül, s mint ilyen alkotmányos védelmet élvez, akkor is, ha ez az információ egy keresőmotor-szolgáltatás során jelenik meg. Ezzel szemben az uniós felfogás szerint az online közölt információ alapvetően *adatkezelésnek* minősül, amelynek korlátai vannak.⁹⁵

Ez nem jelenti azt, hogy az Egyesült Államokban ne indulnának perek az interneten fellelhető és a személyre nézve sérelmes információkkal kapcsolatban, de ezek javarészt sikertelenek.⁹⁶ A tengerentúli megítélés szerint ugyanis, amikor egy keresőmotor megjeleníti a weboldalak linkjeit és a kért információt, akkor tulajdonképpen annyit mond ezzel a felhasználó kérésére, hogy: „ezek a keresési eredmények”. Ez pedig szólásnak, véleménynek minősül, ezért élvezzi a szólás szabadságának alkotmányos védelmét.⁹⁷

E felfogást erősíti meg a *Communication Decency Act* vonatkozó szakasza is,⁹⁸ amely lényegét tekintve kimondja, hogy a harmadik személytől származó és újraközölt információ miatt az azt közlő, közzétevő fél nem tehető felelőssé. Tehát a tartalomszolgáltató, a weboldal üzemeltetője immunitást élvez a sérelmes információk megjelenítésével szemben. Így a Google vagy a Yahoo a keresőmotor szolgáltatása tekintetében szabadságot élvez abban, hogy mely – más weboldalakra mutató, vagy azokról származó – keresési eredményeket jelenít meg.

Ezzel ellentétben – igaz, más jogi aspektusból kiindulva – például hazánkban egy 2014-es alkotmánybíróági határozat megállapította, hogy a weboldal üzemeltetője felelősséggel tartozik a harmadik személyek által az oldalon megjelenített jogellenes közlésekért, kommentekért, függetlenül azok moderálásától, s függetlenül attól, hogy azok kérésre eltávolításra kerülnek.⁹⁹ Azaz, ilyen esetekben a polgári bíróságok felelősséget megállapító ítéletei nem ellentétesek az Alaptörvénnyel, s nem minősülnek a szólásszabadság jogellenes, szükségtelen és aránytalan korlátozásának.¹⁰⁰

⁹⁴ Samantha BARBAS: The Sidis Case and the Origins of Modern Privacy Law. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 2012/36. 21., 26.

⁹⁵ STUART i. m. 466–467.

⁹⁶ Uo. 485–487.

⁹⁷ Uo. 488.

⁹⁸ Communication Decency Act 47 U.S.C. § 230.

⁹⁹ 19/2014. (V. 30.) AB határozat. Az alkotmányjogi panasszal támadott ítélet a Kúria Pfv. IV. 20.217/2012/5. sz. ítélete.

¹⁰⁰ Megjegyzendő, hogy az Alkotmánybíróság az arányosság kérdésének vizsgálata során rögzítette és a későbbi esetekre tekintettel előre is bocsátotta, hogy az alapjog korlátozásának arányossága függ – adott esetben – a kártérítés (sérelemdíj) összegétől is. Így a testület esetről-esetre, a kártérítést (sérelemdíjat) megállapító bírósági ítélet ellen benyújtott alkotmányjogi panasz vizsgálata során foglalkozhat állást. Általánosságban tehát annyi rögzíthető, hogy a személyiségi jogsértésekért megállapított kártérítések (sérelemdíjak) esetében is irányadók a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozásával kapcsolatos alkotmányos szempontok, amelyek a vélemény szabadságának és az egyén jogai-

Az európai felfogással és az uniós *Google-ítélettel* gyökeresen ellentétes az egyesült államokbeli jogi megközelítése a keresőmotor-szolgáltatóknak,¹⁰¹ ugyanakkor számos esetben például a Google az Egyesült Államokban is eleget tett bizonyos információknak a keresési eredmények közül történő eltávolítására irányuló kérelmeknek.¹⁰²

Ebből is látható, milyen gyenge lábakon áll, ha az Egyesült Államokban a magánélet védelmére hivatkoznak a média kéretlen beavatkozásaival szemben. A furcsaság ebben az, hogy a XX. század elejétől a közéleti szereplőkről, celebritásokról, híresegekről szóló sajtóközlemények iránt egyre nagyobb érdeklődés mutatkozott, ezzel párhuzamosan viszont széles körben fenyegető veszélyként lett aposztrofálva a tömegmédiá hatása. S különösen jellemző ez a kontinentális magánszféra-felfogásra, ahol a média szabadságának a magánélet védelmével való szembehelyezése rendre ártó veszedelemként tűnik fel.

7. A „felejtés” jogának és a „feledésbe merüléshez” való jognak a lehetséges dogmatikai karaktere

Ezeknek az újonnan nevesíthető jogoknak célszerű meghatározni a jogrendben való elhelyezkedését. Egyfelől lehetséges egy *adatvédelmi* szempontú felfogás, másfelől viszont bizonyos esetekben nem lehet elvonatkoztatni a tisztán *magánjogi* szempontból felvethető kérdések megfogalmazásától sem.

7.1. A „felejtés” joga és a „feledésbe merüléshez” való jog mint az adatvédelem része

A kontinentális jogfelfogásban már-már a hagyományos személyiségi jogi keretből is kiszakítható a „felejtés” joga, a „feledésbe merüléshez való jog”, amikor az túlnyomórészt *adatvédelemhez*, s ezzel állami-közigazgatási jellegű védelemhez kapcsolódik, noha annak lehetséges a tisztán személyiségi jogi felfogása is, hiszen maga az adatvédelem és a titokvédelem eredendően a személy (magánszférájának) védelmét szolgálja. Azaz a személy és nem pusztán az adat vagy titok védelmét.¹⁰³

Az adatvédelem a magánszféra-védelem egyik eszközének tekinthető,¹⁰⁴ a magánszféra-védelem sajátos jogi szabályozásban megnyilvánuló módja, ahogy az adatvédelem is a személyiségi jogok egyik nevesített alakzata. Funkciója pedig mindkettőnek ugyanaz: a magánszféra megőrzésének fennmaradása, amelyhez hozzájárul az is, hogy a polgári jogi értelemben vett magántitok-védelem önmagában nem mindig

nak megfelelő egyensúlyát kívánják meg, figyelembe véve az Alaptörvény VI. cikkét és a közszereplők bírálhatóságának nagyobb szabadságát is. 19/2014. (V. 30.) AB határozat, indokolás VI. 1. pont.

¹⁰¹ STUART i. m. 491–492.

¹⁰² Uo. 497–500.

¹⁰³ JÓRI András: *Adatvédelmi kézikönyv*. Budapest, Osiris, 2005. 17.; MAJTÉNYI László: Az információ jogok. In: HALMAI Gábor – TÓTH Gábor Attila (szerk.): *Emberi jogok*. Budapest, Osiris, 2003. 579.

¹⁰⁴ JÓRI i. m. 18.

elegendő, a védelemnek mindenféle – nem biztos, hogy a magántitok körébe sorolható – adatra, információra ki kell terjednie.¹⁰⁵

Jogi szempontból tehát az adatvédelem minden esetben a személy *magánszférájának* jogi védelmét jelenti, eredete speciális, az automatizált adatfeldolgozás veszélyeire való válaszokban keresendő.¹⁰⁶ Ennek aktív oldalát tekinthetjük információs önrendelkezési jognak, ami – pusztán a személyes adatok védelmén, azok kezelésének, továbbításának stb. szabályozásán, tehát védelmi jogként való felfogásán túlmutatóan – azt jelenti, hogy a személy maga rendelkezik személyes adatainak feltárásáról és felhasználásáról. Személyes adatot felvenni és felhasználni tehát általában csak az érintett személy beleegyezésével szabad; és mindenki számára követhetővé és ellenőrizhetővé kell tenni az adatfeldolgozás egész útját. Vagyis mindenkinek joga van tudni, ki, hol, mikor, milyen célra használja fel az ő személyes adatát.¹⁰⁷

Közvetítőlegesen megjegyzendő, hogy az európai és egyesült államokbeli online magánszféra közötti felfogásbeli szakadék az uniós *Google*-ítélettel igazán látványossá vált,¹⁰⁸ ami továbbra is azt igazolja, hogy az Egyesült Államokban az adatvédelemnek egy európai szintű kiépítése – nemcsak a múltban, de a jelenben is – elképzelhetetlen, a tengerentúli adatvédelem szintje messze elmarad az unióshoz képest, s ennek oka a korábban említett magánszféra-felfogásbeli eltérésekre vezethető vissza.

A „felejtés” joga és a „feledésbe merüléshez” való jog tehát felfogható a *magánszféra* egyik aspektusának tekinthető *adatvédelem* és az *információs önrendelkezési jog* nevesített részeként. Itt alapvető kiindulási pont az érintett személy hozzájárulása az adatok kezeléséhez, harmadik személyek részére való továbbításához, a nyilvánosság számára való hozzáférhetővé tételéhez. Ha ez a hozzájárulás nincs meg, akkor személyes adat nem kezelhető, kivéve az adott jogszabályi lehetőségek valamelyikét, amelyek között kiemelt helyet kell elfoglaljon a véleménynyilvánítás szabadsága.

Ez mindenesetre megerősíti az információs önrendelkezési jog funkcióját, amely alapvetően az lenne, hogy a személy rendelkezhet a róla szóló adatok, információk felett.¹⁰⁹ Az adatvédelmi és információs önrendelkezésbeli felfogást erősíti meg az uniós *Google*-ítélet is.

7.2. Bizonyos magánjogi megjegyzések

Elvonatkoztatva az uniós *Google-ügytől*, egyes konkrét esetekben felvethetőek olyan kérdések, amelyek magánjogi szempontú értékelésre nyitottak lennének, tekintettel arra is, hogy alapvetően – az adatvédelmi keretekben is – a magánszféra oltalmáról

¹⁰⁵ Uo. 11.

¹⁰⁶ Uo. 17.

¹⁰⁷ 15/1991. (IV. 13.) AB határozat, indoklás II. pont.

¹⁰⁸ Korábban a Rendelettervezet fogadtatása is meglehetősen negatív reakciókat váltott ki. DOMONKOS N. Márton: Az EU új adatvédelmi szabályozásának várható következményei a gyakorlatban. *Infokommunikáció és Jog*, 2013/2. 65.

¹⁰⁹ MAJTÉNYI (2006) i. m. 69.

mint személyiségi jogról van szó. Ezek ugyan nem annyira függenek össze sajtó szabadságával, de ettől függetlenül a kapcsolat nincs kizárva.

A korábban említett *Star Wars Kid* esetében az illető fiú egyszerűen csak áldozata lett azoknak, akik a videofelvételt feltöltötték az internetre. Azonban sok esetben egész egyszerűen arról van szó, hogy a személy *szabad akaratából* és *önkéntes elhatározásából* oszt meg információt az interneten, közösségi hálókön, blogokon, amely információ a későbbiekben terhessé válik számára.¹¹⁰ Eltávolításukhoz pedig már jogi segítséget kíván igényben venni. Meglehetősen nehéz elmenteni az egyéni felelősség problémája mellett. A jog dogmatikai keretein belül talán úgy is feltehető e kérdés, hogy a személy egyrészt vajon úgy járt-e el az információ nyilvánossá tételével, ahogy az általában elvárható lett volna? Önhibaként értékelhető-e mindez? Hozzájárulását adta-e a személy az információ felhasználásához, másolásához stb., amikor nyilvánossá tette azt? Hiszen, ha csak a hazai jogot is nézzük, nem sérthet személyiségi jogot az olyan magatartás, amelyhez az érintett személy hozzájárult. Tekintettel arra is, hogy napjaink internet-felhasználója tisztában van azzal, hogy az információ – amelyet önként osztott meg – többszörözhető, másolható, ahhoz bárki hozzáférhet ilyenkor, sőt a közösségi hálókön, blogokon szereplő és önként megosztott adat a sajtó általi többszörözésével és terjesztésével adott esetben még szélesebb nyilvánosságot kaphat.

Ahogy az is igaz, hogy a személy és a személyiség alapvetően nem körülhatárolt, végleges és változásoktól mentes.¹¹¹ A korábban önként megosztott információ a személyiség fejlődése, változása miatt átértékelődhet. Mégis elmondható, hogy a személyt ez esetben valójában önmagától kell a jognak megvédenie. Az információ addig magánjellegű, amíg a személy megtartja magának, de máris elveszíti magánjellegét, ha a személy önként és szabad akaratából hozzáférhetővé teszi mások számára is.¹¹²

7.3. A „felejtés” jogának és a „feledésbe merüléshez” való jognak a lehetséges alkalmazási területei

Az előző alfejezetben is mondottakra tekintettel érdemes lenne különbséget tenni a „felejtés” jogának és a „feledésbe merüléshez” való jognak internetes környezetben történő alkalmazási területeit illetően, s talán itt nyerhetnek értelmet olyan kérdések, vagy adódhatnak olyan problémák, amelyek összefügghetnek a szólásszabadsággal is, s amelyeket az uniós *Google-ügy* nem érintett, hiszen az egyedi esetben született konkrét tényállás mellett: a szólásszabadság és az adatvédelem (magánszféra-védelem) metszéspontjában állnak. Viszont felvet további, noha attól részben különböző dilemmákat. A legfőbb probléma – különösen az egyesült államokbeli felfogásból kiindulva – abból adódik, hogy a nyilvánosságra hozott információ *valós*, nem valótlan

¹¹⁰ SOLOVE i. m. 28.

¹¹¹ AMBROSE i. m. 22.

¹¹² Kevin P. McLAUGHLIN: *Sharing You with You: Informational Privacy, Google, & the Limits of Use Limitation*. *Albany Law Journal of Science and Technology*, 2013/23. 55., 56.

tény, s nem is becsületsértő közlés, legfeljebb pusztán negatív színben tüntetheti fel az érintett személyt, múltbéli és megtörtént eseményen alapul.

7.3.1. Közösségi hálók

Egyrészt adottak a *szociális, közösségi hálók*, mint például a személyes blogok, a Facebook stb. Itt az érintett személy megoszt egy információt, akkor nyilvánvalóan törölheti is azt, erre ezek a weboldalak lehetőséget is biztosítanak, ez problémamentesen megtörténhet.

Viszont kérdés az, ha az érintett személy törli az információt a saját felületéről, vajon ezzel képes-e törölni az információt magáról az internetről? Lehetséges, hogy az információt harmadik személy már megosztotta a saját felületén, vagy az információt egy harmadik személy a beleegyezése nélkül hozta nyilvánosságra. Hangsúlyozandó, hogy az információ nem valótlan, s nem becsületsértő.

Ezekben az esetekben az uniós adatvédelmi Irányelv és Rendelettervezet alapján a törlés követelhető lenne, hiszen nincs engedélye a harmadik személynek az adatkezelésre. Viszont az Egyesült Államok jogfelfogása szerint komoly aggodalomra adna okot a törlés a szólásszabadság tükrében.¹¹³

7.3.2. Sajtótermékek online kiadásai

Külön lehet nevesíteni a sajtótermékek *online kiadásait*, amelyek ha *jogszerűen* jutottak a valós információ, adat birtokába, akkor azok eltávolítása nem követelhető. Ezt az uniós *Google*-döntésben is megfogalmazta a bíróság.

A jogszerű hozzájárulás tágan értelmezendő, az adatkezelés ilyen esetekben a sajtószabadságra tekintettel érvényesül, például, ha közügyekre vagy közszereplésre vonatkozik az információ. Ebben a vonatkozásban megállapítható, hogy az európai uniós és az egyesült államokbeli jogi megoldás azonos.

7.3.3. Keresőmotor-szolgáltatók

Harmadrészt külön tárgyalandóak a *keresőmotor-szolgáltatások*, amelyek minden esetben harmadik személynek minősülnek. Ezeket a szolgáltatókat az uniós *Google*-ítélet kifejezetten adatkezelőknek minősíti, és a Rendelettervezetből is levezethető ez. A személyes adat törlése akkor is követelhető, ha a forrásoldalon az adat jogszerűen férhető hozzá a nyilvánosság számára.

Ez az Egyesült Államokban a szólásszabadság keretein belül elképzelhetetlen lenne. Jóllehet Európában ilyenkor *mérlegelendő* a szólásszabadság, a nyilvánosság érdeke az információhoz való hozzájárúthoz, de – ahogy azt a *Google*-döntés is bizonyítja – ezek jóval szűkebb körben érvényesülhetnek itt a magánélet védelmével szemben.

¹¹³ Peter FLEISCHER: Foggy thinking about the Right to Oblivion. <http://peterfleischer.blogspot.hu/2011/03/foggy-thinking-about-right-to-oblivion.html>, 2., 3. pont.

8. Megoldási lehetőségek a „felejtés” joga és a „feledésbe merüléshez” való jog tekintetében

Az adatvédelemmel és a magánszféra védelmével összefüggésben, a „felejtés” joga és a „feledésbe merüléshez” való jog szempontjából *Viktor Mayer-Schönberger* elhíresült *Delete* című munkájában átfogóan többféle megoldást kínál, amelyekkel kiküszöbölhető lehet a jogsértés. Ezek közül némelyik teoretikus, s a valóságtól elrugaszkodott is, de vannak közöttük olyanok, amelyek a jogi szabályozás keretein belül már alkalmazásra kerültek.¹¹⁴

Az internetes lehetőségektől való tartózkodás, az *online szférától való távolmaradás* a legegyszerűbb, az egyén választásán és szabad akaratán alapul. Az egyén távol marad olyan online felületek használatától, ahol információt, adatot kellene megosztania harmadik személlyel vagy a nyilvánossággal. E teoretikus jellegű elképzelés gyakorlatilag azonban nagyon nehezen kivitelezhető megoldás, már csak azért is, mert napjaink technikai lehetőségeinek az igénybe nem vétele hiú ábránd csupán. Másrészt az egyén beazonosítását lehetővé tevő információ nem csupán önkéntes megosztással kerülhet a nyilvánosság számára hozzáférhetővé.

A következő megoldás, amelyet Mayer-Schönberger felvet, az *információs önrendelkezési jog gyakorlása*. Ez jogi szempontból szorosan összefügg a „felejtés” jogával és a „feledésbe merüléshez” való joggal, s ezt kontinentális jogrendek nevesítik is. Ilyenkor az egyén rendelkezik a róla szóló adatok, információk kezeléséről, nyilvánosságra hozataláról, törléséről. Ezzel szemben azonban megfogalmazható az ellenvetés, miszerint az információs önrendelkezési jog gyakorlásának, az adatkezeléshez való hozzájárulásnak is vannak olyan esetei, amikor nem ítéhető meg egyértelműen, hogy az meddig terjedjen, s mi legyen annak a tárgya. Az uniós Google-ügy is erre vonatkozott és a Rendelettervezet is tartalmaz ezzel kapcsolatos szabályokat, ugyanakkor épp e jog értelmezése miatt fogalmazódtak meg az ítélettel és a jogszabály tervezetével összefüggő ellenvetések.

Lehetségesek továbbá *technikai jellegű megoldások* is. E módszerek lényege az lenne, hogy egy technikailag létrehozott külön rendszer ellenőrzést végezne a személy adatai között, hogy melyek azok, amelyeket az illető személy védendőnek állított be, jelölt meg, s ez utóbbiak esetében a rendszer blokkolná a nyilvánosság számára történő továbbítást. Viszont a probléma éppen ezzel az állandó technikai felügyelettel van, nevezetesen a rendszernek eleve tárolnia kellene a személy védendő adatait, így pedig információ gyűlik össze magáról a személyről az alapján, hogy mely adatokat jelöl meg védendőként.¹¹⁵

Külön nevesíti Mayer-Schönberger a *társadalmi tudat megváltozásának lehetőségét*. E megoldás lényege – azon kívül, hogy roppant ambiciózus elgondolás – nem

¹¹⁴ A felosztás Mayer-Schönberger rendszerét követi, lásd részletesen MAYER-SCHÖNBERGER i. m. 128–167. (V. fejezet).

¹¹⁵ Hasonló célt szolgálnak a különböző – technikai jellegű – magánszférát védő technológiák (PET – Privacy Enhancing Technologies) is. Pamela SAMUELSON: Privacy as Intellectual Property. *Stanford Law Review*, 2000/52. 1125., 1168.

egy jogi vagy egy technikai módszer elfogadásában, kialakításában keresendő, hanem a társadalom szellemiségében esetlegesen véghezvihető változásban. Ehhez hozzátehetjük némi cinizmussal – mert a megoldás ezen alapul –, hogy nyilvánvaló, ha az egyén nem követ el jogsértést, akkor nincs jogsértés, s nincs szükség jogi vagy egyéb eszközök alkalmazására sem.

Az *információs ökológiai megközelítés* mint megoldás alapja az lenne, hogy az adatkezelők technikailag önmérsékletet tanúsíthatnának a gyűjtött, tárolt, kezelt, továbbított adatok tekintetében. Összefüggést mutat az információs önrendelkezési joggal, hiszen e megoldás jogilag is szabályozható, s kikényszeríthető, a hatályos uniós Irányelv, a Rendelettervezet és a tagállami jogszabályok ezt eleve megkövetelik.

Technikailag a *teljes kontextualizálás* – a valós lehetőségektől kissé elrugaszkodva – egy fajta mesterséges intelligenciaként a rendszer „tudására” épül, amely megelőzheti a védendő adatok nyilvánossá tételeit, ha ezeknek az adatoknak az online környezet nem megfelelő, tehát például nem oda valók, nem állnak összefüggésben azzal. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy egy teljesen tökélyre fejlesztett rendszer ebből a szempontból aligha létezik. Ahogy az internetet nem lehet „megtanítani” a felejtésre, úgy az emberhez hasonló gondolkodásra sem.

Az online információval kapcsolatban Mayer-Schönberger leginkább kézzelfogható s általa is javasolt új keletű megoldása az információk *lejárati idővel történő el látása* lenne. Ez technikailag is kivitelezhető, az információ mellett egy plusz információ elhelyezésének a lehetőségével. Az eljárás persze technikai háttérrel is igényel, s nem olyan egyszerű eredményt produkál, hiszen ebben a körben olyan adatokról és információkról van szó, amelyeket az egyén korábban önként osztott meg az interneten, s ennek megfelelően kezdeményezheti azok törlését is a lejárató idő megadásával. De akár olyan információkra is vonatkozhatna e megoldás, amelyet harmadik személy másolt le, és osztott meg, a „felejtés” tehát követhetné az érintett az információkat. Ezen kívül viszont a nem önkéntes megosztás esetén a módszer nem alkalmazható, hiszen akkor lejárató idő sem adható meg, s olyan információ esetében sem lehetne használni, amelyhez jogosult volt az azt közlétező fél hozzájutni. Másrésztől a – talán még bizonytalan – technikai lehetőségek ellenére sem biztos, hogy a felhasználó, aki önként oszt meg információt másokkal, minden esetben lejárató dátumot is kapcsol ahhoz, felelősenységéből, a technikai ismeretek hiányából, vagy egyéb okból.¹¹⁶

E lehetőségek alapjaiban véve nem visznek közelebb a megoldáshoz, ezekből többek már ténylegesen adóttak a jogi környezetben – mint az adatvédelem és az információs önrendelkezési jog, vagy akár az információs ökológia –, és azok bizonyos alkalmazási területeket illetően maguk is vitatottak.

¹¹⁶ ROLF H. WEBER: The Right to Be Forgotten. More Than a Pandora's Box. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, 2011/2. 127.; AUSLOOS i. m. 149.

